

Isidre Buades i Ripoll

LES RONDALLES DE L'HORTA

LES RONDALLES DE L'HORTA

RECOPILACIÓ D'ISIDRE BUADES RIPOLL

Associació Cultural LLOIXA
Excm. Ajuntament de Sant Joan d'Alacant
2003

Il·lustracions de David Aracil
Pròleg de Francesc Xavier Sala
Isidre Buades Ripoll

Edita: Associació Cultural LLOIXA
Patrocina: Excm. Ajuntament de Sant Joan d'Alacant
Depòsit Legal: MU-2.302-2003
Imprimix: Continuos Paper, S.A.

PRÒLEG

Açò era que se n'era com qui conta i conta i la nit l'agafa, la nit fosca, tan fosca i no sap què fer. Que vinga la dona que coneix les històries, que vinga l'home amb son sac de paraules. Si el foc ja crema, si crema bufó...arribeu i escolteu... arribeu i sentiu...

Encara que coste creure-ho paraules com aquestes eren dites no fa tampoc tant per molts hòmens i dones en esta terra nostra i els voltants per introduir les narracions dels contes o rondalles. Eren els temps, que sembla per a nosaltres perduts, en què les històries aplegaven per la veu, per una veu que pouava de les veus del temps. Un temps sense televisió ni cinema, sense videoconsoles ni cap tipus de pantalla juganera. Un temps en què les històries sols excepcionalment arribaven mitjançant les imatges, un temps en què sols tenien la veu. La veu d'un home o d'una dona, que com qui llaura o com qui fila deixaven anar els sons i estos s'alçaven per buscar el racó de les orelles; sons que com cuquets de nit il·luminaven a poc a poc qui sentia i creia, qui entrava en el joc. Qui no creu, no juga.

Amb els contes i les rondalles, que formaven part de la vida quotidiana com el pa i l'aigua, perquè la fantasia, la imaginació sempre ha estat al nostre costat, ha passat com també amb el pa i l'aigua: que ara ens arriben embolcats. En lloc de construir-los per

a cada infant, o no tan infant, ara arriben tots fets igual. Milions de receptors a tot el món reben la mateixa imatge de la mateixa història. Els contes continuen sent populars però si en un primer moment la veu narradora creava un univers de sons que era qui escoltava l'encarregat de convertir-los en imatges, moltes voltes de posar el seu rostre o rostres coneguts als protagonistes; de la mateixa manera que qui contava portava les històries a llocs coneguts pel receptor, amb el pas de la narració oral a l'escripta les narracions seran totes iguals per a tots, tots podem llegir la mateixa història, i amb el cinema i la televisió tots sentim la mateixa veu i veem les mateixes imatges. No anem contra els nous mitjans, solament volem marcar el fet d'este canvi en l'imaginari popular que ha ocorregut principalment en el darrer segle. El llenguatge escrit, quan estava escrit en una llengua diferent a la que parlava la gent, va fer que noms de protagonistes i de llocs no pogueren ser els del seu costat; es produïx, doncs, un distanciament afectiu vers la llengua a la qual és negat crear un imaginari.

Molts dels contes populars o rondalles que per estos voltants es narraven han estat oblidats i perduts per a sempre, alguns s'han salvat per la lletra impresa, lletra impresa ja en la llengua narradora. Isidre va llançar les xàrcies per pescar de l'oblit les seues històries, seues perquè en escoltar ens les apropiem, Isidre va posar les serpelleres per arregar del record les narracions que al llarg dels seus anys ha anat escoltant i sentint. Un treball de temps i de record, més quan es vol ser fidel a les paraules que un dia va sentir com l'autor escriu a un dels contes de la col·lecció. Fidelitat del nostre amic Isidre que podem comparar al treball de l'arqueòleg, uns foraden la terra per traure dels estrats brins del passat, trossos del passat que restauren amb cura, entre altres coses per a poder conèixer millor la nostra història i cultura. Així Isidre va cercant les històries, recuperant brins del passat per fer-los futur, per fer-los present. Presents en la llengua original, testimoni

corbs, dofins i esparrallons porten a la nostra terra la tradició narrativa oriental. En Els dos geperuts o Peret recrea la tradició del món que coneixem pels germans Grimm, Peret és una variació del sastre valent i la xiqueta dels rínxols d'or. El Crist va de sopar que amb l'autor vaig escoltar contar a Dolores la del Mato té versions en terres castellanés.

El tema de l'enginy és present en gairebé tots els contes, l'enginy és un factor narratiu però també una arma que té el ser més dèbil contra el poderós. El llaurador venç els advocats, el jove matrimoni venç el capellà, Peret demostra ser més que el gegant d'Orgeja.

Les rondalles costumistes tenen la capacitat de convertir en sers de ficció dones i hòmens de la infrahistòria, en uns casos és solament una anècdota que mostra com vivien i com patien, les seues pors i les seues il·lusions, la seua ingenuïtat i la seua tendresa.

Isidre en aquesta obra ret homenatge a qui li va contar les històries, als narradors orals que van mantindre accions i personatges en la seua veu, a les persones que cavaven pous per arribar a l'altre costat del món, a qui amb els sons omplia la fantasia i la imaginació dels habitants d'aquestes terres com l'olivera del de Dies omplia gerres, a qui ens ha fet vore sobre la lluna dos xiquets que fugint pels tossalets del Cap de l'Horta hi arribaren i ara esperen per tornar.

Francesc Xavier Sala Ivorra

EL CONTE MÉS BONIC

Açò diuen que era un cura i un "monesillo" que van haver d'anar a dir una missa a un poblet on no hi havia capellà, i com estava molt lluny i se'ls va fer tard per a tornar a hora de dinar van haver de fer-ho en un hostel del camí.

El capellà va comanar a l'hostalera que els fera una paelleta d'arròs amb conill i pollastre, i mentre s'ocupava de guisar-la, ells es gitarien a fer la sesta que bona falta que els feia, per la matinada que havien hagut de fer aquell dia; però ans de gitar-se el capellà va proposar al "monesillo" el següent:

- Mira, xiquet, anem a fer una cosa, ara ens gitem a dormir la sesta mentre l'hostalera ens fa la paelleta, i qui tinga l'ensomni més bonic dels dos, eixe es menja la paella, Què et pareix?

- Molt bé, senyor cura, el que vosté diga: I es van gitar, cada un al seu llit.

El cura als dos minuts dormia a plaer, tot despatarrat, pegant uns bufits terribles, però el "monesillo", a qui havia deixat molt cavil·lós la proposició del capellà, no podia dormir, i més quan al cap d'una estona va arribar fins a ell el tufet de la paella que coïa l'hostalera.

- Xe quin tio més espavilat -pensava-. Ara, amb els "deuteronomis" i paràboles que ell sap, de segur que se n'iventa

una la mar de bonica i jo em quede mirant com es menja la paella. ¿Què podria fer per a ser jo qui es menja l'arròs? I pegant-li voltes al problema va trobar per fi la solució. Vegem com va ser la cosa:

El capellà que estava cansat per la matinada i la llarga caminata es va quedar dormint vora una hora, i quan es va despertar va pensar: Xe que bé, ara l'arròs estarà tebiet, bo de menjar, vaig a contar l'ensomni al "xiquillo" i a dinar. Va anar a despertar-lo i el va trobar tan, tan adormit que el va haver de sarandar per a aconseguir que es despertara.

- Què passa, què passa. Va dir restregant-se els ulls.

- No passa res, sols que anem a vore qui dels dos ha tingut l'ensomni més bonic i qui es menja la paella d'arròs.

- Ah, sí, sí, la paella -va respondre un poc botijós-. Conte vosté el seu ensomni primer.

I el capellà, ajuntant les mans com quan estava al púlpit predicant va començar dient:

- Jo he somiat que estava aquí dormint la sesta i han baixat dos àngels del cel i se m'han emportat a un país meravellós on els rius eren de vi dolç, les serres de torró, la mar d'aigua civada i les platges de sucre, i això era molt lluny, molt lluny!

I en això el "monesillo" que l'escoltava de fit a fit el va interrompre i li va dir d'aquesta manera:

- Ja ho crec, senyor cura, això era molt llarg d'aquí, i jo m'he despertat i l'he vist tan lluny, que he dit: el senyor cura ja no torna, i m'he menjat la paella d'arròs amb conill i pollastre.

EL CRIST VA DE SOPAR

Diuen que fa molts anys, però no tants que encara se'n recorda qui va conèixer alguns dels qui deien que era una història molt certa, hi havia una dona, veïna del poble de Sant Joan, molt devota del Crist de la Pau, tant, que en les seues oracions tots els dies li demanava que anara a visitar-la a sa casa.

Feia aquesta dona les oracions amb gran devoció, alçant molt la veu sense adonar-se'n, i vegeu si així seria, que el sagristà, el qual sempre anava per allí trastejant, no va poder evitar escoltar-la.

- Senyor quina gran felicitat seria per a mi que un dia et dignares a visitar-me a ma casa!- deia la devotíssima... I el sagristà, que era un bord, amagant-se darrere del Crist i fent una veu el més estranya possible, li va contestar així a les repetides peticions:

- Molt bé, Pepa, ja que veig que m'ho demanes de tot cor, aniré a ta casa a visitar-te, serà dijous: quan siguen això de les nou tingues llest el sopar.

I allà em tens la beneïta de Pepa tota nerviosa de l'alegria que se'n va a sa casa i es troba amb la veïna, que era tan devota com ella, i li ho conta tot.

- Xica, i no podria anar jo també a sopar? - li diu aquella.

- Puix clar que sí, una bona cristiana com tu cert que també pot acompanyar-nos.

La veïna es va considerar la dona més afortunada del món per estar convidada a sopar amb el Crist, i tan contenta ella va i ho diu al seu home.

L'home la va escoltar amb molta paciència, i en compte de dir-li que era imbècil -cosa que en un pincipi va pensar fer-, li va contestar d'aquesta manera:

- Mira, xica, jo crec que això no pot ser, com ha d'anar el Crist a sopar a casa d'una veïna? I si és així, no has d'anar, no siga que hi haja algun contrari del Senyor i us done el sopar.

- Però sant home! Com ha de tenir enemics el nostre Senyor?

I que sí, que sí que vaig, s'encasquetà la dona, i encara que l'home li va exposar bons arguments en contra, ella no escoltava i estava segura del bon sopar amb el Nostre Senyor en casa de la veïna Pepa.

El marit no va voler discutir més, i en conseqüència es va traçar un pla d'actuació; es vestiria de sant Joan Evangelista i aniria a sopar, encara que no estava convidat; perquè ell havia de demostrar a la seua dona que tot allò era una farsa.

Així que es va procurar la deguda vestidura i dijous a la nit quan ell va creure que ja estaven sopant, va tocar a la porta de ca Pepa.

La seua dona va anar a obrir.

- Qui és?- va dir abans de despassar el forrellat?

- Sant Joan Evangelista! – va contestar l'home fent una veuota ben potent.

- Ai! “pos” espere vosté un moment. I se'n va anar de pressa al menjador a informar la seua amiga.

- Xica, és sant Joan Evangelista.

I el Nostre Senyor sense esperar que Pepa donara o no autorització perquè entrara el nou comensal, va dir, comprenent que aquell sant anava a complicar-li el sopar:

- No, no li òbrigues! Fes-me cas, és que estem un poc agraviats.
-Però com que els colps i les empentes a la porta eren cada vegada més fortes i amenaçaven de fer saltar el forrellat, es va alçar de la taula i se'n va anar lleuger per la porteta de darrere que donava a la plaça.

Només eixir el Crist, es va rompre la tanca i va entrar l'Evangelista: altíssim, fort, amb una llarga i abundant cabellera, la vesta que li arribava fins a terra, i un gaiato a la mà.

Sense dir res va començar a gaiatades i en un tres i no res ho va trencar tot. En un dels colps que també va espolsar a la seua dona se li'n va anar la mà i li va trencar el braç. Va pegar l'última gaiatada al candeler i, a les fosques, se'n va anar més de pressa que hi havia entrat.

Quan l'amiga va anar a sa casa va dir al seu home tot el que hi havia passat i que, fins i tot, va haver d'anar a ca Pepe, el pastor, perquè li apanyara el braç, estava un poc temerosa que l'home, per desobedient encara damunt li afegira algun tiró d'orella ; però no, la va tractar amb molta consideració i la va ajudar a despullar-se i gitar-se en el llit.

Tot això és el que va passar amb el famós sopar del Crist a una casa de Sant Joan d'Alacant. Passat un temps l'home va dir a la seua dona que ell i ningú més va ser qui va entrar a la casa i va repartir les gaiatades, i que el Crist de segur que devia ser el bord del sagristà.

Fins aquí la rondalla, tot i que qui ens la relatà assegurava que de conte res, que la història va ser ben de veres i que el seu sogre guardava a casa la vesta de sant Joan Evangelista i la perruca amb tirabuixons que Pepe Camestortes portà el dia del sopar. I tot això no quan era Ramon el sagristà ni Batiste el sagristà, sinó un altre abans d'aquests.

EL SERMÓ DE BENIMAGRELL

Fa moltíssims anys quan Benimagrell era molt més gran que Sant Joan i aquí vivien hortolans ricosets que tenien bones vinyes i millors ametlerars era costum per les festes patronals de sant Roc, que és el setze d'agost, portar al poble un bon predicador per a fer el sermó del dia del sant. Puix bé, va haver un any que es va buscar un frare famós per a esta ocasió; i l'home, responent a la seua fama, va fer tan extraordinari sermó com mai hi havien sentit els benimagrellers. Van quedar però que molt satisfets i contents, i més d'una devota va plorar tot el que havia de plorar sentint la vida i miracles del patró, dites tan meravellosament per la boca d'aquella eminència de la paraula. Però va ser el cas que quan el frare es va disposar a anar-se'n cap al seu convent i va demanar els seus honoraris de predicador, es va trobar que els hortolans li van donar una moneda de cinc cèntims.

El frare no es va estorar massa perquè era home de molt bona pasta, però va dir com tants poquets diners per tant com ell hi havia parlat. I els benimagrellers tots plens de raó li van explicar que eixe era el costum i tradició de tota la vida:

-Nosaltres, aquí a Benimagrell, paguem pel sermó una moneda de cinc cèntims per cada una de les vegades que s'anomena el sant,

i com vosté sols ha dit sant Roc una vegada en començar el sermó, puix ahí té la seua monedeta.

El frare, engolint saliva, va manifestar que ell era respectuós amb les tradicions; i guardant-se a la butxaca la monedeta de cinc cèntims es va acomiadar fins a l'any següent i va mamprendre lleuger el camí de tornada al convent.

S'ha de dir que aleshores devia ser l'assumpte de la comptabilitat qüestió molt endarrerida, antiga i rudimentària, almenys, per aquestes terres de l'horta d'Alacant; o pot ser que fóra la cosa que la forma i el costum de comptar a l'església de sant Roc formara part d'alguna antiga tradició de sap Déu l'any. Es tractava del següent: com hem vist, es pagava al predicador una moneda de cinc cèntims per cada vegada que aquest anomenara el sant, i en compte de tenir un full de paper i un llapis per anar anotant-les cada volta que així es fera, tenien un costal de canyes i una bona navalla i quan el pare predicador deia "sant Roc" o "San Roque" que de tot hi havia, el comptador "Ras!" tallava un canut. Després tants canuts, tantes monedes, així de senzill.

Puix bé, com que els va agradar tant el sermó de l'any anterior, es van acurar ben bé d'avisar el mateix frare que tan bon predicador i comprensiu va ser. I ja em tens l'esglesieta de sant Roc, el setze d'agost a poqueta nit tota adornada de flors amb moltíssims ciris encesos i plena de fidels tots mudats, disposats a escoltar aquell pare que tan bé parlava, quan este, després de refregar-se les mans, així com si anara a cavar un bancal de rostoll, es va senyar i només començar a parlar va dir:

- Benvolguts germans: Avui és el dia de sant Roc,- i el tallador que estava atent, amb una canya a una mà i a l'altra la navalla, Ras! Canut.

El frare li va pegar una mirada de reüll i va fer un breu silenci que els fidels van creure que era per pensar com dir la cosa més bonica del sant, però en realitat va ser per a dir-se al seu endins:

- Ara us arreglaré, amiguets - i amb veu clara i potent es va posar a sermonejar d'esta manera:

- Sant Roc era molt humil- i el comptador, canut!

- Sant Roc era molt miraculós- i, l'altre, canut!

- Sant Roc era molt treballador- canut!

- Sant Roc era molt piadós- l'altre, canut!

- Sant Roc era molt predicador- Canut!

- Sant Roc era protector dels animals.- l'altre, canut.

- Sant Roc... I ja al comptador es començaven a vore gotes de suor al front i l'orador seguia: sant Roc era açò, sant Roc era allò, sant Roc ací, sant Roc enllà; i ja quan anava per una mitja hora d'exaltació verbal del panegèric de sant Roc, va acabar dient:

- I fins les granotes del toll de l'Albufereta canten gojoses quan s'amaga el sol: Roc, Roc, Roc, Roc, Roc... Al que el comptador, tallador i suós benimagreller va dir tot estorat:

- Xe calla; para ja de Roc, Roc, que no em queden canyes i en duc ja tallats catorze costals.

EL CAPELLÀ I EL "MONESILLO"

Açò diu que era un capellà i un "monesillo" que caminaven per un camí entre vinyes quan tornaven de dir missa d'enllà d'una ermiteta de les moltes que n'hi havia, i encara en queda alguna a l'horta d'Alacant. Anaven els dos, xino-xano, calladets sense dir-se ni pruna, quan van sentir un tret d'escopeta d'algun caçador que anava per allí no massa lluny d'ells.

Era pel mes de novembre i sentir un tret per les frondoses vinyes era cosa corrent, per això, cura i "monesillo" van seguir anant tranquil·lament, però de sobte van vore que un conill molt formós creuava el camí amb les potetes de darrere trencades, per eixe motiu no podia córrer, i el cura, lleuger com si d'un gos patxó es tractara es va tirar sobre l'animallet i el va agafar.

- Xe quin conill més formós –va dir tot content. I recelant-se que el caçador que havia ferit el conill no devia estar molt lluny, se'l va amagar davall de la sotana, i més content que unes pasqües va dir xuplant-se els llavis de regust:

- De xavo és l'arrosset amb conill que anem a menjar-nos! " per lo menos jo".

El "monesillo" no va dir res, però pegant-li una mirada amb prou mala llet, va pensar: Com que "per lo menos tu, eh! fartera!, avariciós!". I van seguir caminant.

Al moment el capellà, que estava tot il·lusionat amb el menjar que anava a fer-se en arribar a casa, va tornar a dir el mateix:

- Xe quin arrosset amb conill que anem a menjar-nos, “per lo menos jo”.

- I, torna-li - va pensar tot fastiguejat el “monesillo”. I en això estaven quan a la primera revolta del camí es van trobar de cara amb el caçador, jovenot i polit que era qui havia disparat al conill. Va saludar molt cortés, i després de saludar i besar la mà al capellà va dir d'aquesta manera:

- Senyor cura, vosté per una d'eixes casualitats, no hi haurà vist un conill, al qual fa un moment jo he disparat i va ferit de les potetes?

- Puix no, fill meu - va dir el capellà fent cara de santet- no, no n'he vist cap, de conill, fa molt temps. I miren per on, el caçador després de donar les gràcies per la informació, i vosté dispense i tal, quan ja se n'anava, sentí el pregonat del conill, que es veu que ja s'havia cansat d'anar davall de la sotana tot a les fosques i va començar a crits com un desesperat.

- Aquí estic –pareixia dir- este capellà és un mentirós!

El caçador, pegant unes camellades de metre i mig, se'n va tornar cap al cura, va tirar l'escopeta a terra com si fóra un bastó i ficant-li la mà per davall de la sotana li va traure d'un tiró el conill o llebrot, que era una bona peça.

- Com que no hi havia vist vosté res? –va dir el caçador amb la cara roja com una pebrera-. Vosté, senyor capellà, és un tio mentirós. I li mostrava l'animal posant-li'l davant de la cara. I amb la mà que li quedava lliure es va posar a pegar-li galtades, totes les que va voler.

- Nyas, nyas! Per bolero, nyas, vaja un "curalotodo" més mentirós.

I agafant l'escopeta se'n va anar dient galanteries al malparat capellà. Aquest es va eixugar les llàgrimes amb el mocador, els

mocs, les baves i un filet de sang que li queia pel queix. I coent com un all va mamprendre de nou el camí de tornada. El "monesillo" sense obrir la boca el seguia dues passes enrere.

Així van anar un bon tros de camí tot callats, el cura amb la cara tota plena de senyals i el "monesillo" amb un lleu somrís als llavis, fins que no va poder més i parant-se en mig del camí va dir amb aquella veueta que pareixia un flautí:

- Senyor cura, de xavo és la passada de bufetades que "mos" han pegat, "per lo menos a vosté".

MARIETA TICO!

Hi havia un matrimoni jove, arrendador d'una hisenda de l'Horta, anomenats Marieta i Joan. Marieta era la dona més bonica que mai s'havia vist per estos llocs, i Joan un xic molt bo i fort que estimava moltíssim la seua dona.

Eren els dos matiners, com correspon a bons hortolans, i mai els eixia el sol gitats al llit; i per aquells dies primers de novembre que estaven replegant l'oliva va ocórrer esta història que us contem.

Açò va ser un matí quan Joan ja era a l'olivar i Marieta treia aigua del pou de nàixer per a fer la "ruscà", quan va encertar a passar pel camí, que era prop de la casa, un capellà que anava a dir missa a una ermita de la hisenda d'uns senyors importants que hi havia poc més avall.

El capellà, en vore una jove tan rebonica, es va quedar bocabadat i després, fent-se el desentés, va procurar saber com li deien. Així és que en sendemà, quan va passar vora la casa i estava Marieta agranant el pati, afluint el pas i levant-se el barret va dir molt cerimoniós:

- Marieta, tico!

Marieta no va respondre res i regirant-se d'esquena va aüssar el muscle i va seguir agranant.

- Coses de cures. - va pensar.

No va fer cas i ja quasi ho havia oblidat, però a l'altre dia quan estava donant el segó a les gallines va sentir que el capellà li deia:

- Marieta, tico!

Marieta va deixar el llibrell del segó i se'n va anar de pressa dins la casa.

- Què voldria dir amb allò de tico? Seria una salutació en llatí d'eixes que diuen els cures, o seria altra cosa que no li convindria escoltar? I mirant per un badallet de la porta va vore com el capellà s'allunyava regirant-se cada quatre o cinc passos.

Aquell dia no se li'n va anar del cap l'actitud del capellà i a la nit, després de sopar, ho va contar al seu home.

- Com que tico, eh! -va dir l'home- a eixe senyor cureta l'apanyaré jo. Demà quan passe i et diga: Marieta, tico! tu li contestes: Senyor cura taco, passe mañana a las cuatro! i entres de seguida a la casa.

- Però Joan, que això de tico pot ser una broma del senyor cureta o un llatí d'eixos que ells diuen, no vages a fer-li una cosa roïna.

- Puix si és una broma en llatí, jo li'n faré una altra en valencià; tu no patisques i fes el que t'he dit.

A l'endemà de matí a l'hora que acostumava passar el capellà ja estava Marieta agranant el pati amb unes granerades més lleugeres que mai, i el capellà en arribant, llevant-se el barret va dir com els altres dies:

- Marieta, tico! Al que Marieta va respondre fent la rialleta més captivadora del món:

- Senyor cura, taco, "pase mañana a las cuatro!" I se'n va entrar contornejant-se casa endins.

A l'endemà quan eren les quatre de la matinada ja estava allí el capellà tot silenciós i en vore la porta entretancada va cridar baixet:

- Marieta!

- Passe vosté -va sentir que ella deia.

Va entrar el capellà tot emocionat, però només estar dins, la porta es va tancar de colp i la pesada mà de Joan el va agafar del bescoll i se'l va portar arrossegant cap endins amb una foscor de mil dimonis, allí hi havia un cresol encés i va vore que era l'almàssera, li va posar un colleró i uns tirants i espolsant-li una vergada a les anques el va posar a moldre olives.

Sentint el tac tac tac del molí i de tant en tant alguna vergada en el llom el va tenir Joan molent olives fins que era l'eixida del sol, quan el va soltar. El pobre capellà se'n va anar cap al poble mig mort i amb tota l'esquena plena de costurons.

Va estar una setmana sense anar a dir missa a l'ermita dels senyorets i va enviar raó que estava constipat, i quan es trobava ja un poc millor hi va tornar; un matí que passava vora la casa de Joan i Marieta, esta estava pouant aigua del pou de nàixer i li va dir tota contenta:

- Senyor cura, tico! - Al que el capellà calant-se el barret fins a les orelles va contestar:

- Marieta, ni tico ni taco, i qui vulga fer oli que es compre un matxo. I va arrear per avall més de pressa que corrent.

BARACIL

UNA “LLIMOSNETA” PER L’AMOR DE DÉU

Era açò un matrimoni de recent casats que vivien al caseriu de la Santa Faç. L’home se n’anava tots els dies a la faena que era en una hisenda de l’horta que estava allí prop, a la partida de la Condomina, i la dona es quedava sola a casa.

Un matí, devia ser al voltant de les deu, quan estava Rosa, que així deien a la dona, fent les coses de la casa, va sentir que tocaven a la porta.

- Vaig! –va dir Rosa des d’on estava llavant la roba, que era en un patilet que hi havia al descobert i un poc retirat de l’entrada. Eixugant-se les mans amb el davantal va anar fins a la porta i va obrir, sense més, pensant-se que es tractava d’alguna veïna, però, es va sobresaltar un poc en vore que era un pobre que anava demanant almoïna i que amb bona cosa de veu i to amenaçador li va dir d’aquesta forma:

- Una “llosneta” per l’amor de Déu, perquè si no...!

Rosa, espantada se’n va anar a la seua cambra i del caixó de la còmoda va traure una monedeta que va donar a l’home i tancà la porta després a tota pressa.

Allò va passar i s’ho va callar sense dir res al marit, ella sabia que era valent i fort, i veient que el pobre també ho era, va evitar

una qüestió que poguera haver acabat en una baralla. Però el cas va ser que a l'endemà de matí quan estava agranant la casa, va aparéixer el pobre, i en obrir-li la porta va tornar amb les mateixes:

- Una "llosneta" per l'amor de Déu –va dir- perquè si no...! I Rosa, tota nerviosa va anar corrents i li va donar una altra monedeta.

Allò va succeir tres dies més, i pensant Rosa que ja eren massa monedes, va acabar per decidir-se i ho va dir al seu marit.

- Com que sí, eh, -va dir este- "una llosneta per l'amor de Déu perquè si no...!" Ja li ho diré jo, a eixe, demà no aniré al treball, l'esperarem i vorem què passa si no li dones l'almoïna. I així ho van fer, a l'endemà de matí no va anar a l'horta i, com que no es va deixar vore, tot feia suposar que se n'havia anat a treballar com de costum.

Rosa estava que amb un cabell l'ofegaven, tota tremolosa pensant si aquell pobre seria capaç de pegar al seu home, i no sabia què fer, si anar a cridar un veí per evitar la brega. Però era el cas que ella era una dona obedient i va acabar per fer tan sols el que el marit li havia dit. D'aquestes maneres les coses, vegeu què va ocórrer.

Devien ser les deu, com tots els dies, va tocar a la porta el pobre. Joan va fer una senya a Rosa i esta va obrir quedant-se ell darrere; com els dies abans, el pobre, amb aquella veuota i to amenaçador, va fer la mateixa cançó:

- Una llosneta per l'amor de Déu, perquè si no...!

Joan va eixir com un raig, encarnat com una pebrera, i amb els braços en alt va dir amb veu ferma:

- Perquè si no... què?

Al pobre es va realitzar una gran transformació, de sobte pareixia que havia disminuït de tamany, la seua aparença no era d'amenaça, i amb una veuota que més bé pareixia la d'un xiquet de dos anyets, va respondre molt convincent:

- Perquè si no... em moriré de fam.

ARRÒS AMB COL

Conten que fa moltíssims anys hi havia un xaramiter molt bo a Sant Joan a qui deien el tio Mascara. Acompanyat de Felete, el tamborer, solia tocar pels pobles d'aquí prop: Mutxamel, el Campello, Xixona. Però és el cas que aquell any els van llogar per ahí amunt, per un poble de castellans.

Un matí, la vespra de la festa, van agafar el primer tren que eixia de l'estació de Madrid per a arribar al poble de Déu vora les deu, que era l'hora que se celebrava la carrera pedestre en què ells havien de ser els animadors.

Només van aplegar es van posar a tocar, i passadeta va, passadeta torna, es van fer vora les dotze i d'esmorzar ningú no deia res.

El tio Mascara mirava Felete i aquest mirava el seu mestre; i sense creuar una paraula els dos es deien que tenien més fam que un mestre d'escola.

Mes el tio Mascara, a qui ja fluixejaven les forces, puix des de les cinc del matí estava en peu i no havia passat res per la seua gola, va idear un ardit: en un descans, quan estaven tocant a casa de l'alcalde, en un descuit es va arrancar un botó de la bragueta i dirigint-se a l'ama de la casa li va dir així:

- Senyora alcaldessa, em donaria vosté una agulla i un bri de fil per a cosir-me aquesta mançaneta mentre va preparant-nos l'esmorzar?

- Oi, però és que no han esmorzat?

- No senyora, no.

I la dona després de donar-li un bri de fil i l'agulla demanada, se'n va anar en busca d'alguna cosa de menjar.

Els va traure un cantó de pa i un repeló de cansalada, i mes que no era molt indicat aquell esmorzar per a uns convidats i dia de festa, s'ho van menjar amb ganes i van anar de nou a tocar perquè ja estaven reclamant-los a crits.

Mes que suposaven que el dinar seria millor, la tocata ja no va ser de la qualitat d'abans; tocaven les peces més faciletetes del seu repertori i descansaven sovint i menut. El tio Mascara era dels que opinaven que no es pot anar de festa amb mala menjada, i molt menys, a tocar la xaramita que és exercici de molt desgast.

Així que aquí pare i allí arree, es van fer les dues de la vesprada i encara no havien dinat, i ja quan quasi eren les tres i cada un se n'anava a sa casa, l'alcaldessa amb molta desimboltura, senyalant-los una cambreta que hi havia allí prop de la quadra els va dir:

- Ale, passen ahí dins, que tenen el dinar posat.

El tio Mascara i Felete van obeir a la primera i, deixant els trastos sobre una cadira, se'n van entrar a l'habitació i es van assentar a taula. Damunt hi havia un gran plat cobert amb una tapadora de llanda, dos culleres i mitja coca de pa.

El xaramiter tot ansiós va destapar lleuger l'espècie de platera i es va trobar amb una platerada d'arròs amb col, arròs amb col que ni tenia oli ni sal.

Van pegar quatre cullerades, i com que allò pareixia un bossat de gossos que no hi havia qui s'ho menjara, ho van deixar. Però

encara no havien tingut ni temps per a lamentar-se prou de tal desatenció, els van cridar perquè anaren a tocar de nou.

Van eixir de molt mal cor i agarrant els trastos se'n van anar al carrer i es van posar a tocar. Des d'aquell moment la tocata va ser així:

Rafelet repicava: porrom pom pom, porrom pom pom, al que el tio Mascara responia dèbilment amb la xaramita:

Taat, tarí tatarà; taat, tarí tatarà. I tota la vesprada van estar tocant de la mateixa mena, fins que l'alcalde els va preguntar un poc prou mosquejat:

- Per què toquen sempre el mateix? - Al que el tio Mascara li va respondre tot seguit:

- És l'explicació del dinar, senyor alcalde.

- L'explicació del dinar, com és això? A vore, diga-m'ho.

- Puix molt senzill, sant home. Mire, aquí, Felete toca amb la caixa: porrom pom pom, porrom pom pom, que vol dir: "arròs con col, arròs con col"; al que jo amb la xaramita li responc: taat tarí tatarà, taat, tarí tatarà, que vol dir molt clarament: "sin aceite ni na, sin aceite ni na". No és una explicació ben clara d'allò que ens han donat de dinar?

LA CISTELLA DE LES FIGUES

Puix senyor, era açò al de matí d'un dia calorós, a primers de setembre enllà per l'any aquell quan es deia a Alacant que uns vaixells dels sublevats cantonals cartageners vindrien a canonejar la capital.

La població estava molt temorencia perquè pensava que les fragates amb les seues canonades ho posarien tot “el de dalt, baix”; i d'aquesta forma, més d'un pescador del Raval Roig no gosava tirar a l'aigua el llaüt per a anar a pescar, no fóra que de sobte, aparegueren els ràpids navilis i els tocara alguna llesca del sarau.

Així les coses, Joan Russo, apodat “El Galfí”, fadrí, quarantó i sense ningú a qui donar comptes perquè no tenia família, se'n va anar cap a la Condomina, on tenia molts coneguts.

Joan vivia sol en una caseta xicoteta, obrada en un clavill del castell, allí prop, quasi al davant de l'ermita del “Socós”. Per a mantenir tan curta família pescava poc, i últimament molt menys, amb la por que hi havia pres als dits cantonals.

La coneixença de l'horta li venia al Galfí perquè a la Condomina, com ell deia a la part propera d'Alacant(Albufereta, Condomina i Orgeja) era on ell acostumava vendre el peix que pescava a la badia.

Va arribar a la hisenda del seu amic Pep (que així li deien a l'hortolà conegut), quan ja, entre unes coses i altres, eren quasi les dotze i a la casa estava l'olleta a mitjan coure mentre Pep espolsava garrofes que les dues filles i un llogat de Benimagrell arreplegaven en cabassos i les abocaven al safareig.

Després de saludar, Joan es va posar molt voluntariós a ajudar-los i com l'hortolà si una cosa agraeix és que li ajuden, puix arribant l'hora del mig dia, el va convidar a dinar, que era allò que Joan pretenia.

- Xe, que ganes tenia de menjar un plat que no tinguera gust a peix –va dir tot satisfet.

Però ni de peix, ni de res, puix el Galfí el que tenia era més fam que "Xaleco", que no havia pogut menjar res de trellat des que no eixia a la mar. I es va menjar dos plats de calent, perquè quan va acabar el primer encara en quedava a l'olla, i tot allò acompanyat de pa blanc recent tret del forn i vi d'aquell que almenys tenia deu anys. Després va menjar figues d'hivernesques i mig meló tendral d'eixos despeçonats. Així que, quan Pep li va dir que es collira una cistella de figues "per a casa" no va dir que no, per prudent que era, però li va costar muntar a la figuera amb la panxa com un tambor que tenia. I quan se'n va anar cap a casa, amb un sol que torrava, arribant vora la Serra Grossa, es va fartar de dur la cistella i en un lloc on hi havia una pedra llisa com del tamany d'un arer, va estendre totes les figues i, com que l'home tenia prou "mala bava", les va pixar.

- Si algú se les menja les trobarà ben gustoses –va dir irònic.

I tirant la cistella se'n va anar cap a Alacant a prendre una bona sesta a l'ombra del llaüt que tenia varat a la platja del Postiguat. Aquella nit no va sopar; no li feia falta: els dos plats d'olleta, el pa blanc, les figues d'hivernesques, el meló i el terrible vi de divuit graus de la Condomina, encara feien efecte al seu ventre, però al matí següent, després d'alçar-se del llit i d'anar un moment allí

LA FAMÍLIA DELS SORDS

Diuen que els sords, i més els de naixement entenen allò que els diuen llegint els llavis de qui els parla, però els de la nostra història pareix ser que no havien anat mai a l'escola, i de llegir, gens.

Podia dir-se que estaven sords com un canet, i que eren més burros que tacó; puix bé açò succeïa quan el poble del Campello era encara molt xicotet i tots els seus habitants s'hi coneixien perfectament.

Aquesta família que estava formada pel pare, la mare, el fill i la filla s'armaven bon angrellats com ara vorem.

Un dia la mare va i diu al pare:

- Home, nyas una pesseta i vés a la plaça i porta carn.

L'home se'n va anar on li va dir la dona i allí es va trobar amb el seu compare.

- Compare, bon dia –va dir aquell.

- En la mà li la duia –li va contestar el sord.

- Li dic, que bon dia.

- Xe! No me la demanes més, ja està bé - era el cas que com ja de temps li devia una pesseta, per això li va parlar un poc estorat-. No me la demane més, redeu, prenga i estem en pau.

I va fer mitja volta i se'n va tornar a sa casa. La dona en vore'l tornar tan prompte, li diu:

UNA NÒVIA A SANT VICENT

Açò era un xic de l'horta que se'n va anar un dia a la Fira de Sant Vicent, fira que ja per aquells temps era una festa que reunia molta gent.

Tenia el xic una bicicleta, que aleshores no la podien tenir tots els fadrins per la senzilla raó que valia vint duros llargs, quantitat que no la guanyaven molts homes en un mes treballant de sol a sol. Aquest mitjà de transport propi va facilitar prou les coses. I ho dic perquè al xic, va ser el cas, que li va agradar una santvicentereta a qui així mateix agradava l'hortolà. I enllà em tens que al diumenge següent de la festa, quan devien ser això de les quatre de la vesprada se'n va anar cap allà, i ella, només ataüllar-lo va eixir a fer la xerradeta.

S'ha de dir que la xica no vivia al mateix poble, sinó a una hisenda propera, una d'eixes finques amb molta terra de secà (perquè no debades resa el refrany santvicenter "Sant Vicent, sequet però sanet") on tenien un carret d'eixos que anomenen "pastera" per a treballar al teular, i dos carros d'eixos que deien del "Portal d'Elx", és a dir, d'una tona o un poc més i que duïen un bon animal de vares, mula, matxo o cavall que tinguera la marca, i de vegades, un burret davanter que prenien el nom del lloc on eren contractats.

Puix bé, el xic pareixia estar prou interessat per la xica i va tornar aquell diumenge i l'altre, i quan ja en portava sis o set i la cosa tenia el carés de consolidar-se, va decidir fer amistat amb el futur sogre, que ja alguna que altra volta es deixava vore per allí fora i li llançava mirades que pareixien convidar-lo a tenir una conversa.

D'esta manera, aquella vesprada que era ja al ple de l'estiu, es va decidir el xic a tenir eixa primera i necessària entrevista amb el cap de casa, entrevista que sempre causava una poqueta de por a l'aspirant a gendre.

La hisenda era així com de cent cinquanta tafulles o un poc més i amb una gran casa orientada a llevant. Tenia bon corral per a un ramat d'ovelles més que regular, també bon eixample a la quadra i al graner, no massa gran bodega, i la vivenda, com corresponia a una propietat on havien de conviure la família de l'amo, pastor, llaurador i carreters: set o vuit persones almenys.

Encara que els ametlers de la hisenda no eren tan grans (ametlers de secà) com els que el xic estava acostumat a vore a la seua hisenda de l'horta, sí que hi havia un pi pinyoner molt formós a una vintena de passes davant de la porta, i a la seua ombra uns bons pessebres fets de pedra fort, on menjaven les mules a l'estiu quan apretava la calor. Allí prop estava el pou de nàixer i un abeurador llarg de fusta al seu costat per al "ganao" i una altra pila de pedra de la Serra Grossa per als animals majors.

Els dos joves festejaven a l'ombra del cantó del corral i quan eixia el pare no el perdien d'ull. El xic va vore que l'home havia tret les mules a beure i ja es disposava a posar-los el menjar en els pessebres de davall del pi on els havia lligat; així que, deixant la bicicleta refermada a la paret del corral se'n va anar tot decidit cap al llaurador.

- Què li diré, com començaré? –es preguntava per al seu endins mentre s'arrimava cap allí. I cal dir que, hi havia tres mules, un matxo i un ruc: exactament els mateixos que en tenia son pare.

- Xe quina casualitat –va pensar, com a casa: tres mules, un matxo romo i un burret; vaig a comentar-li-ho. I saludant amb veu ferma i somrís als llavis va dir tot seguit i d'aquesta manera- Sap vosté el que estic mirant?

- Home, puix no sé –va respondre el santvicenter sense llevar-se el cigarret dels llavis- tu diràs.

- Puix que vosté i mon pare es lleven poc d'animals.

L'home va deixar caure el cabàs del pinso que tenia a les mans, es va fer roig com una pebrera madura, i agarrant un garrot que tenia allí a la mateixa soca del pi, va dir mentre anava cap a ell amb cara de pocs amics.

- Home, jo no sé ton pare com serà d'animal, però tu n'eres prou.

El xic va fugir lleuger com una llebre, i agarrant la bicicleta va arrear camí avall que pareixia “Gaiato”, llavors famós ciclista per aquells paratges, i mai, mai en la vida, va tornar a acostar-se per aquella hisenda del Camp de Sant Vicent.

JAUME, EL NÒVIO DE ROSA

Açò era un xic que vivia a l'Horta; fill únic, hereu de moltes terres, i dobletes d'or, bon xicot, bona presència; però era un poc ximple. Jaume Bacora li deien els amics, i a la fi, per Jaume Bacoras'entenia tot el món.

Agreujava la cosa que Jaume no tenia pare, i sa mare havia donat tantes competències a son fill, amb quasi trenta anys que tenia, com quan era encara aquell xiquet que anava a deprendre la "dotrina" a Santa Faç i a l'escola amb pantalons curts i la bossa penjada al muscle.

De veres que de físic era un home, però el cervell, devia tenir-lo molt xicotet. Parlava correctament, que ja s'havia acurat sa mare que entre ella, el cura i el mestre li ho feren fer ben bé, però era això que hem dit abans, un bacora.

Des de feia cinc o sis anys que sa mare estava desitjosa que el xic tinguera nòvio, i ja tot eixe temps que anava insinuant sempre que tenia ocasió tal circumstància a Rosa. Rosa era una veïna que tenia cinc o sis anys menys que Jaume i era exactament allò que feia falta al xic; era una nòvio, que ni feta a mida. Perquè si ell era un poc ignorant, ella se les sabia totes. No estava mal de presència, i de conducta, intatxable, però tenia una manca que aleshores es mirava molt, que per asseure a taula eren set: sa mare, quatre germanetes

“En ta casa com una reina”. Aquelles paraules van sonar a la xica amb una dolçor immensa, sense tenir aquells repelons a les ungles, dolors i aquell fred... I va prendre una decisió:

- Diga al seu Jaume, que, amb el permís dels meus pares, des de demà pot venir a festejar amb mi. Esta nit no, que vaig a gitar-me; estic morteta.

En sendemà va anar el xic a festejar. No cal dir com de contents estaven els pares de la xica. Jaume era un xic ric i bona persona, sa filla hi havia fet sort; que era un poc curt d'idees, puix sí, però com que tenia bona presència, parlava poc i somreia molt, ho dissimulava prou bé.

Com que aquell dia era diumenge van passejar pel passeig unes quantes voltes a la vesprada, acompanyats com era preceptiu, i quan ja anava a fosquejar, se'n van tornar i van jugar al trenta-u i al burro que això ell sí que ho sabia fer molt bé, i tan entretinguts i tan feliços estaven amb el joc de cartes, que no es van adonar que estava plovent a cànters.

Quan s'hi van fer les onze, el xic va creure que ja era l'hora d'anar-se'n cap a casa, i acomiadant-se de la família fins al dimarts, se'n van anar cap a la porta per a fer la xerradeta a soles i en això van sentir el soroll de la pluja, van obrir i van vore el diluvi que estava caent.

- Xe, Jaume –va dir el futur sogre- Jo crec que no deus anar-te'n enmig de tan gran pluja.

- Puix sí que té vosté raó.

- Clar home, i amb la traça que du la cosa crec que deus quedar-te aquí a dormir, ta mare si no vas ho comprendrà així, i ara perdona'm vaig a vore la finestra de la cambra.

El pare se'n va entrar, i la mare i la filla van muntar a la cambra, puix sospitaven que, tan vella com era la teulada devia haver més d'una gotera i més d'una safa o perol havien de posar per

a empomar-les. Així va ser, i quan ja resolgueren el problema més o menys, baixaren a la cuina.

- I Jaume? –preguntà la mare.

- No ho sé.

- I Jaume? –preguntà el pare en entrar.

- Això mateix estem dient nosaltres, on està?

- No m'ho explique, no m'ho explique.

I fent mil suposicions i comentaris mentre l'aigua seguia caent amb tanta intensitat, si no més, van buscar per tota la casa i no el van trobar, seguien amb les suposicions: si l'haurà cridat el veí, si açò, si allò, quina cosa més estranya... I quan ja se'ls acabaven els arguments i es miraven uns a altres sense resposta, es va obrir de cop la porta, que sol estava entornada, i va aparéixer Jaume més mullat que si s'haguera tirat vestit a la mar.

- Santíssim Cristo-va dir la mare.

- Bòtova Déu – va dir el pare.

- Mare de Déu. –exclamà Rosa.

- Però què t'ha passat?

Jaume va contestar com la cosa més lògica del món.

- No res, no m'ha passat res- i això amb el dolç somriure de sempre- és que he anat a dir a ma mare, que com plovia, em quedava aquí esta nit.

MAÇA HI HAURÀ PER A TOTS

Açò era un home que havia sigut tota sa vida molt bona persona, honrat i complidor amb el treball, i per tant era un dels que havien sigut mereixedors d'aconseguir la promesa que el seu patró els solia fer de sempre: “ tu porta't bé i compleix, que tindràs faena diumenges i tot”. I així va ser, però com tot en la vida té un límit, va arribar un dia que l'home ja no podia treballar i el patró li va aconsellar que “devia fer per la seua persona” i quedar-se a descansar a sa casa.

A “sa casa”, és que ell en tenia?. S'havia mort la seua dona ja feia cinc anys i s'havia mudat a viure amb el fill. La nora, que era la que allí tallava el bacallà, des del dia que ja no va aportar sou va començar a tractar-lo amb poca deferència. Aleshores tot eren roïnes cares i fins li donaven a menjar a part en la tauleta dels xiquets.

Tenia per a tot vestir una brusa plena de “corcosits” i uns pantalons de robeta, d'eixa tela de poca qualitat, plens de pedaços i calçava unes espadenyas d'espart que se les havia fet ell mateix.

Un dia que estava fent cordeta i prenent el sol a la porta de sa casa, va passar per allí un amic que feia molts anys que no l'havia vist. L'amic li va preguntar com li anava la vida i el nostre home li la va contar amb detall, fil per agulla, tot el que li passava.

No t'apures, home, li va dir l'amic quan va acabar de contar-li les seues penes, que això ho tens resolt si fas el que jo et dic ara mateix. Bé, tu tens una caixa amb bona tanca?

- Sí, tinc un cofret on guarde alguns records de quan vaig estar a Cuba, retrats i cartes. Ja saps.

- Molt bé, però de segur que té bona tanca eixa caixa?

- Un pany molt bo amb una clau de tres voltes .

- Meravellós, jo et portaré açò que et falta.

En sendemà es va presentar en sa casa, quan ell sabia que estava a soles, amb allò que li deia que seria la solució de tots els seus problemes familiars. I vegeu quina cosa més senzilla li va portar l'amic: una maça de roure que pesava vora tres quilos, d'eixes que s'usen per a picar espart, i tres monedes de plata de cinc pessetes, és a dir, tres duros.

- Tot açò ho poses dins la caixa i la tanques ben tancada, i a la nit et retires prompte a la teua cambra, passes el forrellat i et poses a colpejar les tres monedes, una, dues, tres, quatre, cinc... i així fins a cent o dues-centes vegades. A la nit següent el mateix, i a l'altra, i altra volta a comptar. I així totes les nits; ja veuràs com en poc temps canvia la teua relació familiar. De segur.

El vellet dels pantalons apedaçats i la brusa corcosida, mes que no ho entenia massa, va fer al peu de la lletra les coses que el seu amic li va dir. Una nit, i una altra, i una altra...

Però vegem el que va passar amb la resta de la família des que va començar a posar en pràctica el consell.

La segona nit de fer la fictícia comptabilitat del "duros" la nora el va sentir i va posar atenció. Ah, redéu –va dir- l'"agüelo" està comptant diners!. I se'n va anar corrents a dir-ho al seu marit.

El marit prou incrèdul, va posar també l'orella de sobre la porta de la cambra i al moment va estar segur que comptava monedes de plata.

- Jo diria que compta “duros” –va comentar espau- pel colp que fan són “duros”.

- Sí, això pense, i més de cent- va assegurar la dona, que li feien els ulls llumenetes.

Al dia següent va rebre l’home la primera sorpresa, producte de l’estratagema. Va tocar a la porta la nora. L’avi va despassar el forrellat i li va dir amb un somrís ben ample:

- Bon dia pare! -Pare! Era la primera volta que li ho havia dit, com que fa molt de fred, li he comprat aquestes espadenyas apelfades, i uns calcetins de llana, amb eixes que du d’espart se li gelen els peus.

Però a l’home, tot i que li agradava la idea de dur els peus calents i abrigats, li havia pegat desfavorablement i l’havia sorprés allò de pare, sempre li havia dit “tio” i amb desgana: des d’eixe moment va començar a pensar que el seu amic tenia raó i que allò funcionaria.

Quan es va alçar del llit ja tenia el desdejuni preparat, i en comptes del tassó esportellat de malta clareta de tots els dies, li havia fet una tassa de sopes de pa amb llet que no la saltava un llebrer.

A l’hora de dinar el van fer seure a la taula dels majors i abans d’acabar-se la setmana, i ja era dijous, tenia un pantaló i una brusa nova sense “cositons”.

El tracte rebut per la família des que va començar a fer com que comptava monedes de cinc pessetes va millorar notablement.

Però el matrimoni no va poder conformar-se sols amb sentir el so de la plata a través de la porta de la cambra de l’avi i va tractar de saber que hi havia en la caixa, però no ho van poder aconseguir, perquè era molt forta, ben tancada, amb bon pany, i la clau a la butxaca del “pare”; però com que la curiositat els punxava i la caixa pesava bona cosa, van començar les paraules a soles tractant de saber, els comentaris fent-se els desentesos, les hipotètiques

suposicions dels estalvis d'altres temps, a les quals coses l'home es feia més o menys el desentés. Fins que un dia la nora, no podent esperar ja més, li va dir de manera açò, com qui parla del temps:

- Vosté, pare, tindrà alguna coseta estalviada, mes que no serà molt pensem. – A aquestes paraules l'home, amb tot l'aplom del món, li va contestar amb cara de satisfacció:

- Ai, filla! Ja veuràs i no patisques que **MAÇA HI HAURÀ PER A TOTS.**

O-NET I EL TIO MUIXÚ

Conten que al poble del Campello hi havia un mestre d'obres molt conegut i que tenia a la seua empresa una plantilla d'empleats poc nombrosa, puix era el cas, que només ell i un peó componien el personal de la quadrilla.

El mestre era un poc farfallós i li deien el tio Muixú: aquest nom pot ser que li vinguera perquè hi havia estat una vegada o dues a França a fer la verema.

Un dia es va alçar bon de matí el tio Muixú i va anar a casa del peó que li deien Tonet.

- O-net, alça't –li va dir- que hem d'anar a l'horta a fer una marranera a la tia Isenta.

Es va alçar tot apressat i ja pel camí, Tonet que s'havia contagiats del seu mestre i també era farfallós:

- Uixú, ens n'anem a treballar tot el dia i jo encara estic en dejú.

- No passa res, O-net; Ira, ahí hi ha una I-guera. A tu no t'agraden molt les i-gues?

I es van tirar a la figuera com si foren dos teuladins famolencs. Però en això un home que estava allí prop desullant el melonar, va començar a cridar dient:

- Tia Vicenta, tia Vicenta! Que li roben les figues!

- Xe, qui serà el lladre? –i va eixir la dona amb un garrot a la mà.

- O-net fuig que ve l'amo.

Però l'ama, en aquest cas, que va eixir disposada a colpejar els figueros va resultar ser la tia Vicenta i no va passar res.

-Ah, que sou vosaltres; puix menys de menjar figues i més de treballar.

I es van disposar a fer la porquera. Algeps, pastera, aigua i el cabàs de la ferramenta.

- O-net, pasta. –va dir el tio Muixú.

- Molta aigua pose?

- Tota.

- I algeps?

- Tot.

I hala!, hala!, hala!, al cap d'una bona passada de treballar ja estava la marranera feta.

- Ja hem acabat, O-net.

Tonet notava que allí passava alguna cosa rara, però no va dir res.

- Però Muixú, que marrano és vosté – va dir la tia Vicenta- si no li ha fet porta a la marranera

- No a-ssa res tia Isenta; O-net porta els a-rranos. –I els van posar en la porquera per damunt de la paret.

- No, no, tio Muixú – va dir la tia Vicenta molt seriosa- S'ha de fer una porta a la marranera.

- O-net agarra la a-ça.

Tonet va mamprendre la maça. I pim pam pim pam, va anar la marranera a terra.

- O-net, pasta.

- Molta aigua pose?

- Tota.

- I algeps?

- Tot.

I xano-xano, van tornar a fer la marranera i es van quedar dins.

- Ara –va dir- agarres la a-ça i fas un forat i ja està la porta feta.

- Sí, Uxú. I pim pam cataplam, forat fet.

- O-net el forat és a-ssa gran, pasta.

- Sí, Uixú. Molta aigua pose?

- Tota.

- I algeps

- Tot.

Va passar temps i un altre dia.

- O-net alça't, que anem a treballar a l'horta, a ca la tia I-senta.

- Què anem a fer, Uixú?

- A posar una estaca per a penjar un cresol. Hala!, anem.

Arriben i de seguida, maçades a la paret per a fer el forat, però la paret va a terra, torna a fer la paret, i altra volta de rompre, pastar: més pastar i més rompre, i a la fi ja està l'estaca plantada.

- Què li dec, tio Muixú?

I com que havien estat mig dia per a plantar l'estaca.

- Tres quinzets, tia I-senta.

- Tres quinzets? Lladres! – i mà al garrot, i a vore qui corre més.

- Corre O-net, que t'agarra la tia I-senta!

I així sempre, però un altre dia:

- Alça't, O-net, que ens n'anem a treballar.

- A l'horta?

- No.

- A ca la tia I-senta?

- No, a arreglar l'escala per a muntar al “quarto” a una senyoreta.

Arriben al lloc de l'obra, que era una casa del poble.

- Asta, O-net.

- Molta aigua?

- Tota.

- Algeps?

- Tot.

En això ve l'ama, que era la tia Vicenta, i diu Tonet.

- Xe, Muixú, m'ha enganyat vosté.

- No faces cas, no a-ssa res, O-net. – i en això li diu el tio Muixú a la tia Vicenta:

- Faria vosté el favor d'ajudar-nos i així ens condiria més la faena?

- Sí, sí, clar, què he de fer?

- Puix ficar les mans fins al fondo de la pastera i quan passe un “ratet” i nota que està calenteta la pasta, ens crida.

Tonet i el tio Muixú es van posar a fer per allí com qui fa, i quan van comprendre que ja s'havia endurit la pasta, i que la dona no podia traure les mans de la pastera, li van arromangar les falde i li van fer una passada de bateculs.

- Per mala –deien- per lladra, i hala! Cataclaix.

I quan li van fer el cul com una tomata, se'n van anar i no van tornar més per allí en tota la vida.

AJUNTAMENT DE SANT JOAN
D'ALACANT
BIBLIOTECA MUNICIPAL

PESQUERA DE SECÀ

Contaven els vells que en una hisenda prop del Campello va passar un cas que va ser molt anomenat per tota l'horta.

Era una d'eixes hisendes que són prop a la serra i que tenen part de regadiu i part de secà. Puix, un matí de desembre allà quan devien ser les onze, va vore el tio Paperet –que així deien a l'arrendador d'aquelles terres- un home que estava assentat en un marge de pedra d'una mallà d'ametlers, prou llany de la casa i que estava fent unes maniobres molt rares.

Tot intrigat el tio Paperet se'n va anar cap allí a vore que es portava entre mans aquell individu i li va entrar per darrere per a sorprendre'l, però el sorprés va ser ell. Estava pescant, sí senyor, així com sona: pescant amb la seua canya, el sedal, l'ham, i tenia un sarronet amb caragolets de vinya que eren la carnada. Feia tots els moviments naturals del pescador, partia el caragolet amb una pedra, passava la molleta per l'ham, llançava, i hala!, a esperar que piquen.

El tio Paperet estava tan sorprés que no sabia què fer si deixar-lo que pescara tranquil o intentar fer conversació a vore qué li deia de tot allò; de totes formes era segur que aquell home estava boig, i ja aniria amb peus de plom no fóra que la mamprenguera a canyades amb ell.

Va fer com qui tossia per a cridar l'atenció, però l'home li va somriure i va seguir amb la seua tasca.

En vore que la tos no sortia efecte es va atrevir a parlar-li i li digué d'aquesta forma:

- Bon dia tinga vosté, què, passant el ratet?. Al que l'home tot somrient li va contestar amb complaença:

- Sí, pescant.

- Pescant?, puix que pesquera tan rara, mai en la vida no hi havia vist ningú que ho fera així com vosté.

- Sí, eh? -i va tornar a somriure. I mentre feia l'operació de desenganxar un hipotètic peix i tornar a posar la carnada, va dir tot joiós- Açò és pesquera de secà, i el que no pesque jo, ho pesca mon germà.

El tio Paperet es va riure a gust i va tenir la seguretat que aquell home estava com una mona. Tot divertit, va seguir un ratet veent-lo pescar i després se'n va anar escapat a dir a la família el que estava succeint

Tots es van deixar el que estaven fent i se'n van anar a vore el pescador: la dona, el fill, la filla i fins i tot la iaia que no volia perdre's cosa tan singular. Se'ls havia de vore com es reien i disfrutaven contemplant com de seriós i aqueferat estava l'home realitzant aquella, al paréixer, abundant pesca.

- Tira, que ara en ve un de gros! -deia el tio Paperet.

- Ara s'ha enganxat una morena, -deia la dona- te la compre per a fer-la amb arròs i carxofa

I cada un soltava la seua, a aquestes coses l'home, impertorbable, i sempre amb el somrís als llavis responia:

- Pesquera de secà, el que no pesque jo, ho pesca mon germà.

D'aquesta forma van estar una bona estona, fins que de sobte el pescador es va alçar i replegant l'aparell, el sarronet dels caragols i un saquet on duia l'abundant pesquera, se'n va anar bancals avall en direcció a la carretera.

El tio Paperet i la família es van quedar rient-se, fent substanciosos comentaris a costa del pobre boig, i després que ja se'ls n'havia passat un poc la rialla, se'n van anar d'espauet cap a casa, quan el pescador ja devia estar al Campello o sap Déu.

A la dona, que era qui anava davant del grup, li va semblar un poc rar no vore el gosset per cap lloc.

- On deu estar el perdut de Xirri –va pensar- deu ser que ha marxat a buscar nòvia.

Però només hi havia anat un trosset i estava prop a la casa, veient la porta del corral oberta i cap gallina pel voltant, va començar a córrer, recelant-se una de roïna.

- Paperet, Paperet –va cridar tota sufocada quan va arribar- Que ens han matat Xirri i ens han robat les gallines.

I en efecte el gosset estava mort i tenia el morro ple de baves, i en el corral no quedava ni una gallina ni un conill.

El tio Paperet ho va mirar tot amb silenci, els caus escarbats, les plomes recents de les gallines, el gosset mort; i regirant la vista cap on havia estat el pescador, va dir baixet amb una roïna cosa damunt d'ell que se li n'exia pels ulls:

- Ja ho comprenc, ja... Pesquera de secà, el que no pesque jo, ho pesca mon germà.

LA LOTERIA

Puix Senyor, açò era i no era; era una família de l'horta que estaven d'arrendadors en una hisenda prou xiqueteta, i mes que eren persones que treballaven i s'estalviaven totes les despeses que podien, com que la hisenda donava poc, encara que era poc també el que pagaven d'arrendament al senyoret, no treien clarícia dels guanys i mai no tenien un quinzet.

Un dia a la fi de setembre, quan era el temps del pagament de l'arrendament, l'home, que li deien Joan, va decidir anar a Alacant a pagar a l'amo. Es va posar la brusa negra de merí, els pantalons grisos de robeta d'Alcoi, les espadenyas de veta, i calant-se el barret gris, sense oblidar-se del mocadoret del coll, es va disposar a baixar a la ciutat, però abans va dir a la seua dona:

- Frasquita, no t'havia dit encara que quan vaig estar a Alacant a vendre les bacoques vaig comprar un dècim de loteria, i em diu el cor, que ens ha tocat la grossa. Si és així et jure que no tornaré a casa a peu, agafaré un d'eixos taxis de "petròlio" que han posat a la ciutat i me'n vindré ben repantigat fins al mateix portal.

- Ai Joan –digué la dona- I si ens toca la grossa, quants diners serà això?

- Molts! –va respondre l'home gojós i solemne, mamprenent el camí-. Més de cent duros, Frasquita.

Joan va arribar a Alacant i va anar directe a l'administració de la loteria on havia comprat el dècim i li va preguntar tot tremolós i emocionat a la dependenta:

- Xiqueta, ha tocat aquest número?

La dependenta el va mirar i consultant una llista li va dir amb el millor somriure:

- No senyor, no li ha tocat, a l'altra volta serà.

Joan es va quedar dessolat davant les paraules de la xica, i donant-li les gràcies que a penes li eixia la veueta de la boca, se'n va anar cap al mercat a comprar una lliura de mollets, que, a ell, li agradaven molt rostits. Però només arribar allí prop, xafant una pell de plàtan que algú havia tirat a terra, es va pegar una resquillada amb tan roïna sort, que es va trencar la cama esquerra un pam per davall del genoll.

Dos mollereros que estaven allí xerrant el van ajudar i se'l van emportar en andes allí mateix a on hi havia un curandero que li la va apanyar. El remeier no li va voler cobrar res més que dues pessetes, que deia que valia l'ou i la bena que havia gastat. I amb cara de magranetes agres, tot tremolós i la cama tesa que no podia pegar un pas, sense vore per allí cap conegut que a vegades anaven a vendre amb el carro, va haver de llogar un taxi per a poder tornar a sa casa.

El taxista no li va fer molt bona cara quan li va dir on volia anar, però com aquell matí encara no s'havia estrenat, va dir que sí, i allà em tens Joan amb la cama allargada i tirat cap enrere en el seient de l'auto que pareixia un marquès, tot seriós i disgustat, més que pel dolor de la nafra i el desengany del dècim, per les cinc o sis pessetes que anava a cobrar-li el taxista.

Frasquita estava agranant el patilet de sa casa, quan va vore que anava cap allí el cotxe.

- Xica, serà el meu Joan que li ha tocat la grossa? –va dir pel seu endins. I Joan, calculant que la dona en vore'l pensaria això mateix, traent el cap per la finestreta xisclava:

- Frasquita, Frasquita, que no m'ha tocat, que és que m'he trencat la cama!

Però ella en conèixer-lo i sentir les veus va exclamar:

- És el meu Joan que li ha tocat la grossa, som rics, som rics! Mira quins crits d'alegria.! – i començà a tirar olles i cassoles, gerres i pitxers que no en va deixar un sa.

En això ja havia arribat el taxi a la porta i parant, el taxista va anar sol·licit a obrir la portella a Joan.

- Mira el que fan els diners -va pensar Frasquita-, fins i tot li obri la porta i tot com si fóra un senyor. Però al moment va conèixer la seua terrible equivocació, quan va vore baixar el seu marit, amb la cama embenada i amb una cara que li faltava no res per a plorar.

LLESTA ÉS LA RABOSA

Conten els vells aquest conte que, ben bé, podria ser un succeït; però com que resulta que, de sempre, com a conte s'ha contat; mes que la rabosa és capaç d'açò i de més encara- contem-lo nosaltres com si fos així, un producte més de la fantasia popular.

Hi havia una casa de camp que no era massa gran, és a dir, una caseta de treballadors, no d'eixes tantes que l'alta burgesia tenia tan ben acurades al llarg i ample de l'Horta d'Alacant. A la caseta habitava un matrimoni ja major que no havia tingut fills. Aquesta curta família vivia de la seua hisendeta que, com que no era massa gran produïa poc; però com que el matrimoni no tenia moltes despeses, amb el gra, el vinet i l'ametla, més les gallinetes i conills que criaven al reduït corralet, vivien i encara estalviaven algun "duro" que guardaven davall de la rajola per al dia de demà.

Aquell any va ser de poques pluges, i em sembla que per aquest motiu, les raboses no trobaven massa que menjar per eixos camps i per eixos monts, i no va haver cap de corral a l'horta on no feren almenys una visita.

Els llauradors muntaven la guàrdia al voltant del foc amb l'orella tesa i l'escopeta a la mà i més d'una "comare" va pagar amb la pell perquè si elles eren lleugeres més ho eren els perdigons.

El tio Pere, que així deien a l'hortolà de la nostra contalla, era sentinella de garrot perquè mai a la vida hi havia tingut altres armes de foc que no foren les graelles, tenalles, els ferros i la paleta de ferro per a fer les coquetes i el minxos. Ell de sempre hi havia pensat que a la seua caseta no s'acostaria la comare rabosa; això per dos motius: perquè estava lluny de la serra on solen habitar i perquè tenia una gosseta amb l'orella molt fina i més valenta que Espartero; però va ser el cas que un matí quan es va alçar es va trobar que la Cucamala¹ li havia fet la visita.

No va ser molt el mal que va poder fer, perquè ell tenia les gallines dins un tancat amb teulada i el forat el tapava totes les nits amb un tronc d'ametler que pesava prou, i sols el "nano" de coll pelat que s'allocava en un monyó de la soca on penjava el garbó d'arremulla per a la cabra va pagar amb la pell.

- No ha sigut res –va dir l' home-. Però eixa torna.

I des d'aquella nit que estava amb l'orella tesa i dormint amb un ull obert i l'altre tancat, esperant la visita. Al poc temps, una nit, una d'eixes nits de tramuntana fosca i amb un fred que pelava, Quan devien ser vora les dotze va sentir lluny de la casa un lladruquet sospitós. La gosseta es va envestir cap al lloc d'on procedia el lladruc feta un lleó; però res no va vore i al moment va tornar fins a la porta.

Al quart d'hora va tornar a ocórrer el mateix, i així cada quinze o vint minuts, fins que vora les tres es va sentir el lladruquet però no la resposta de la gosseta que s'havia quedat dormint cansada de tota la nit d'envestir-se pel lladruquet i tornar una i altra vegada a la casa; eixe era l'estratagema de la rabosa, cansar el guardià, i en adormint-se, a la faena!. Era eixa la seua tàctica, sí, però el tio Pere

¹ Cucamala és el nom que donen a la Rabosa en una endevinalla popular que diu així: Cucamala ix del cau a menjar-se picaenterra; ix l'agutzil de la terra a matar cucamala que s'emporta picaenterra. Cucamala és la rabosa, picaenterra, la gallina i l'agutzil, el gos que sempre està gitat a terra.

ho sabia, i quan ella va entrar al corralet també ho va fer el tio Pere amb el garrot en la mà, armant-se una ben grossa on la comare ho va passar prou estret i que a la fi va resoldre la situació eixint valent-se d'un tronc que hi havia sobre un racó del corral d'on va saltar deixant-se dins l'home tot rabiós i corregut, ell que tenia ja per segur fer-se una pandorga per a cantar els pastorets amb la pell de la rabosa.

Se'n va entrar cap a la casa i es va gitar a dormir, però el succés no li ho va permetre, no va poder tancar l'ull pel fracàs i aquella idea fixa que li rodava pel cap. –Eixa tornarà, eixa tornarà.

El primer que va fer el dia següent va ser llevar del racó aquell tronc que li va servir de trampolí a la rabosa en el seu ascens al cim de la paret; i també tota cosa, pila, menjadora o garbó de llenya que li poguera entorpir la caça del depredador: volia tenir llibertat de moviment quan aplegara l'hora i el camp lliure per a la garrotada mortal.

Va passar una i altra nit per quasi tot el gener que era, i ja a l'últim de tot el mes, i pot ser que la nit més roïna de tot l'hivern, amb gotetes i un vent del nord que gelava les paraules, es va presentar de sobte i d'un bot que pareixia la caiguda d'una ploma, sense cap de soroll ni lladruc, enmig del corralet. Però amic, que, darrere de la porteta que comunicava amb la vivenda estava el tio Pere amb el gaiato en la mà que va eixir com un llamp soltant gaiatades a tota paleta i que la comare es veia negra per a esquivar-les.

- Ara no t'escaparàs mala Puça! –bramava l'hortolà.

- Ai redéu! Serà de veres? –pensava la comare al temps que feia tota mena de bots i postures per a esquivar els cops- Ai! Que aquest brut em matarà; tonta de mi que tinc l'obligació de comprovar bé l'eixida abans d'entrar a cap de lloc i menys a un corral d'hortolà. Ai, Senyor! I què faig jo?... Prompte, una idea, una idea genial que em salve, però, quina? I si fera?... ja està

I prenent impuls quan el tio Pere estava prop de la paret, va pegar un bot fins damunt del cap del llaurador i lleugera com ella soles amb un altre bot va guanyar la paret des d'on va escapar cap a la serra, vist i no vist: com una centella.

EL COMPARE CORB I LA COMARE RABOSA

Diuen que és molt cert açò que sentireu i encara viu qui ho conta, que hi havia a l'horta una rabosa i un corb que eren compares. La rabosa era molt llesta, com als membres de la seua raça correspon, i el corb, jo no sé si és raça que té fama d'alguna cosa però és el cas que el de la nostra història era prou albercoc.

La comare sempre estava fent-li passades, i ell, ximple que ximple no n'escarmentava. Un dia que la comare tenia més fam que Carracuca –i Carracuca es va morir de fam- va vore que el compare corb volava alt i duia una formosa botifarra en el bec.

- Ah, redéu -va exclamar- quina botifarra més preciosa du el meu compare. I recordant en aquell moment que li havia dit que havia d'anar a vore un cosí a l'illa de Mallorca, va pensar: Ara veuràs com em faig amb la botifarra- i amb totes les seues forces va cridar- Compare corb! Compare corb! D'on véns?

I el pobre compare, una vegada més, víctima de l'astúcia de la comare, obrint el bec li va respondre:

- De Mallorca!.

I com és natural, li va caure la botifarra, que va empomar la comare rabosa i se la va menjar amb dues tenallades, i se'n va anar després, amb la panxa plena, a dormir la sesta al seu cau.

Va passar quasi una setmana i açò era un dia que el compare corb estava tan famolenc com la comare aquell matí de la botifarra. Per l'horta no trobava res per a menjar i pensant que als afores de la ciutat els veïns sempre tiren alguna brutícia, se'n va anar cap allí a vore si hi havia sort. I va ser el cas que, quan anava per la Serra Grossa al costat de la mar pel lloc que es deia “el mal pas”, es va parar a descansar sobre una pedra llavada de l'aigua i allí estava mirant la grandiositat de la mar quan va sentir que una pedreta regolava Serra Grossa avall. Es va regirar a comprovar de què es tractava i va vore que era la comare rabosa que anava pel més alt i que duia una bola de formatge en el musell.

El compare corb no era d'eixos que solen tenir idees, però, si recorden allò de “qui té fam, moltes se'n pensa” no ens estranyarà que se li ocorreguera el següent ardit.

- Ara faré jo el que va fer ella amb mi, li preguntaré d'on ve i ella em dirà que d'Alacant, i en obrir el bec li caurà la bola, jo me la menjaré i després amb la panxa plena, me n'aniré a dormir la sesta a la penya més alta del Cabeçó.

La pitera va començar a pegar-li bots de la rialla que li va moure, i quan ja es va calmar un poc, amb la seua veuota va cridar:

- Comare rabosa, d'on véns? –i es va disposar tot il·lusionat a vore com queia la bola.

La comare es va parar i mirant el compare corb amb una mirada de menyspreu, pensant el tronxo de col que era, va respondre al temps que començava a anar de nou i clavava les dents amb més força a la bola de formatge:

- De Cerdanyaaa!

LA RABOSA GLOTONA

Com ja sabem, la Rabosa i el Corb es deien Compares un a l'altre, tot i que ignorem la raó d'este tractament; el cas és que sempre que s'encontraven la salutació era la mateixa.

- Bon dia, compare corb!

- Bon dia, comare rabosa!

Així era sempre que es trobaven per eixos mons en les seues diàries correrries. I la Rabosa que tenia una gran enveja al compare perquè aquest podia volar i ella no, es quedava mirant-lo embacocada com aquell amb les alotes obertes dominava l'altura amb reposat vol.

De la rabosa ja sabem ben bé de la seua saviesa, això que enganyava moltes voltes el corb que resultava ser tot el contrari.

Aquell matí el corb estava parat damunt d'una penya molt alta; i aquell matí va ser la primera volta que l'enganyada va resultar ser la Rabosa, perquè quan la va vore venir va fingir que estava enllustrant-se les plomes amb unes olives madures i retocant-se el el bec amb una pedra esmoladora.

Estava molt ressentit per la passada de la botifarra el dia que hi havia tornat de Mallorca. I mes que en un principi hi havia decidit no tornar-li a parlar en tota la seua vida, va canviar de pensament; seguiria com si no res hi haguera passat, però anava a fer-li'n una,

perquè haguera de recordar-se'n tota la vida, si és que en sobrevivia.

No és estrany que l'escamat corb li'n volguera gastar alguna bona, puix a part que la comare li'n feia moltes, ho contava a tots i se'n reien. Així que, encara que aquell dia la rabosa estava ja molt prop, es va fer el desentés i seguia llustrant-se les plomes afanosament.

- Bon dia, compare corb! –va dir quan estava al seu costat.

- Bon dia, comare rabosa: m'has espantat, xe, no t'havia vist venir.

La rabosa no va fer massa cas del comentari i va preguntar intrigada:

- S'hi pot saber perquè estàs arreglant-te tant?

- Ah, sí clar, es pot saber, comare Rabosa. Me'n vaig a una boda.

- A una boda? I on és eixa boda?

- Al cel, comare; és un casament de molta categoria, per això estic arreglant-me i posant-me tan elegant. I, sap veste? Hi haurà un convit que durarà tres dies.

- Compare –li va dir fent-li llumenetes els ulls pensant amb els tres dies de menjar a dos queixos i bola enmig- no podria anar jo també a eixa boda?

- Puix el que es diu poder venir, el que es diu poder venir; sí que pots; però jo crec que et marejaràs, per això no t'havia convidat.

- Que home! –va contestar la rabosa tota segura d'allò que deia- Jo no em marege mai.

- Puix sent així, comare, pots acompanyar-me. Posa't les sabates de càsquera de nou, la coroteta blanca i el llaç de color rosa a la cua, i demà a les nou aquí t'espere.

Va ser puntual la rabosa, i en aplegar el corb, d'un brinquet es va col·locar a la seua esquena i aquest va iniciar lleugerament el vol.

- Ui, com es va de bé, i no em marege! Que bé, que bé! -i seguia repetint-ho tota joiosa.

El corb no va dir res i al moment ja estava suant per tan pesada càrrega, però va seguir remuntant lentament fins que passada mitja hora li va dir a la comare rabosa.

- Comare Rabosa, com s'hi veu la terra?

- Ai! Es veu molt bonica, i com és de gran, és grandíssima.

El corb no va dir res i va seguir remuntant, i quan ja hi havia passat com una altra mitja hora va tornar a preguntar:

- Comare, com es veu la terra?

- Puix, com una era de batre.

- Encara falta –va dir esta volta, i va seguir remuntant.

La comare Rabosa estava meravellada per la frescoreta que corria i la comoditat del viatge. A la miqueta, el corb, que se li notava que estava cansat va tornar a preguntar i la rabosa va contestar:

- Ara es veu com una roda de carro.

- Ja estem arribant.

I a la miqueta:

- Comare, com es veu la terra?

- Com una pesseta de plata, compare.

- Puix ja hem arribat.

- Jo no veig res, compare.

- Puix jo sí que ho veig- i fent mitja volta, és a dir, posant l'esquena a baix i les potes cap a dalt, es va lliurar de la comare al temps que pegava un fortíssim crit de satisfacció.

La comare, sorpresa, va fer un moviment així com si volguera agafar-se a alguna cosa, però els nuvolets que era l'únic que trobava a mà en la caiguda eren poc sòlids per a subjectar-se.

La terra anava augmentant de tamany als ulls de la pobra comare que, ja figurant-se la gran costalada que anava a pegar-se

EL LLOP I LES XOTETES

Hi havia una volta una cabreta que tenia sis xotetes, i quan ella eixia al camp, com que sabia que per allí rondava el llop els advertia:

- Us deixaré la porta tancada i no obriu a ningú; si algú toca, abans d'obrir que us ensenye la poteta i si no és la meua, no obriu.

Un dia se'n va anar al camp a menjar herba tendra per a fer molta llet per a les seues xotetes.

El llop que estava observant-la, quan va vore que la cabreta se n'havia anat al camp, va anar i va tocar a la porta de la casa.

- Pom, pom!

- Qui és?- van dir les xotetes.

I el llop, fent la veueta de la cabra va dir:

- Sóc la vostra mareta!

- Ensenya'ns la poteta.

El llop va ensenyar la poteta i les cabretes van dir:

- No, no, tu no eres ma mare.

El llop se'n va anar a sa casa tot enfadat i sollant-se les potes de farina va tornar a la casa de les xotetes.

- Pom, pom!

- Qui és?

I el llop fent aquella veueta que pretenia ser la de la cabra va dir:

- Sóc la vostra mare

- A vore la poteta.

Els es la mostrà per davall de la porta i les xotetes van despassar el forrellat.

El llop va entrar fet una fúria i, nyam, nyam, se les va engolir totes. Després es va beure una bona tragallada d'aigua i es va assentar a descansar un poquet; però com que tenia la panxa tan plena, es va quedar dormint.

A la miqueta va aplegar la cabreta i abans de tocar es va posar a cantar tota contenta:

Obriu obriu xotetes
que vinc de pasturar
amb les mamelletes plenes
per a donar-vos de mamar.
Però les xotetes no obrien.

- Xe que estrany- va pensar la cabreta- i en això va espentar la porta i va vore que estava oberta.

- Ai! I si ha vingut el llop? Sí, clar, mira'!. Estava allí assegut, dormint amb uns ronquits com un tro.

- Ara veuràs tu –va dir la cabreta tota decidida- i agafant un ganivet de la cuina, tras, tras! li va obrir la panxa i de seguida van eixir les xotetes, saltant d'alegria i besant i abraçant la seua mareta.

I el conte començat que ja s'ha acabat, per la ximenera se n'ha volat.

EL DOFÍ I L'ESPARRALLÓ

Es diu que fa molts anys, per quan la guerra dels "caüfols" o més encara, hi havia un dofí molt grandot i molt nedador que era el capità de tots els dofins de la badia d'Alacant, i es parlava i no acabaven d'una qüestió que tinguera tan preciós cetaci amb un humil i xiquetet esparralló.

Estava l'esparralló un matí buscant alguna coseta que menjar per allà per on diuen els Banyets de la Reina, que és un lloc vora l'almadrava de l'Albufereta, quan de sobte, va vore ja damunt d'ell, i obrint l'enorme bocota, l'anomenat dofí.

- Què vas a fer? - Va dir tot espantat l'esparralló.

- Puix és clar, que per què creus que óbric la boca? per a cantar-te una cançó de bressol?

- Sí -va respondre l'esparralló- tu seràs molt valent menjant esparrallonets com jo, però per a nedar m'han dit que no vals un xavo.

- Que no valc un xavo per a nedar?

- No, gens, gens, gens, jo mateix puc guanyar-te.

- Que tu em pots guanyar a nedar? No em faces riure.

- Puix anem a provar-ho. Et desafie a fer una carrera d'aquí a l'illa de Tabarca, i si em guanyes podràs menjar-me, però si no, em prometràs que no et menjaràs ni a mi ni a cap de la meua família.

- D'acord, i ara a fer la carrera.

Es van posar un al costat de l'altre, i el dofí va fer:

-Un dos i tres, i va eixir com una bala cap a l'illa de Tabarca. Però l'esparralló, en compte de posar-se a nedar, com que sabia ben bé que no podia competir amb el dofí, va fer un brinquet i es va agafar fort a la cua del seu contrincant, que quan portava així com cinc minuts de carrera va cridar amb la seua veuota:

- Esparralló!!

- Aquí estic jo! - va respondre el xiquitiu.

I el grandot sentit-lo tan a prop va augmentar considerablement la velocitat, i al moment va tornar a cridar.

- Esparralló!!

- Aquí estic jo!

I va redoblar la velocitat, i a la miqueta:

- Esparralló!!

- Aquí estic jo!

I més de pressa, fins que va arribar a l'illa amb una alenada que no podia més i es va regirar a vore per on venia el seu contrincant, dient:

- Esparralló! I l'esparralló que en regirar el dofí havia saltat de la cua, pegant-li dos colpets a l'esquena li va dir:

- Xe, dofínet, que estic aquí esperant-te ja fa prop d'un quart d'hora.

El dofí el va mirar incrèdul i no res va contestar, va enfilear mar endins i ja mai va tornar a vore'l l'esparralló. Però allí va ser el seu problema, que no tenia cap de cua on muntar-se'n i per a tornar al Banyet de la reina amb la seua família va tardar una setmana.

EL POLP DE LA SERRA GROSSA

La Serra del Molinet és eixe muntet que hi ha a la mateixa eixida d'Alacant i on es veu el gran buit de la cantera d'obres del port. Allí, abans d'arribar, està açò que es diu l'scalextric, eixa cosa que ens furta la vista meravellosa que tenien quan entràvem a Alacant.; i es parteixen les carreteres que van a la platja i a l'horta. Es pot vore la ruïnosa fàbrica del petroli, i també, vora l'antic barranquet de la Goteta, un tros de la lloma que un dia fóra el Calvari d'Alacant. Puix bé, un poquet més enllà cap al nord, està l'antiquíssim camí de les canteres de dalt i allí ja és la Serra Grossa.

Quan a la Serra Grossa no hi havia més edificis que el ventorrillo de la Creu de Pedra i encara no s'havia construït ni la casa de la Creu, ni el xalet de Manxa, que és com a dir fa moltíssims anys, va haver una temporada que ningú gosava arrimar-se a la serra i ni tan sols els mariners del Raval Roig ho feien a menys d'una distància respectable.

-I tanta por? -Direu vosaltres, puix sí, malgrat que els mariners anomenats eren arriscats, estaven temorencs d'un polp que aleshores s'havia fet famós en tota la costera mediterrània.

La daurada se'n va fugir per un altre badall i el polp es va quedar tirant enormes xorros de tinta per la ràbia de vore's allí dins presoner.

Des d'aquell dia només podia traure els enormes tentacles i així agafar alguna que altra víctima per anar sustentant-se; mes, sabedors tots els moradors dels voltants que ell estava allí, ben pocs eren els que queien a l'avidesa del seu voraç apetit.

El valent ravalroger no va haver d'esperar massa perquè l'animal el vera, i així, quan el va sentir a prop va traure una de les seues poderoses potes envoltant el xic i el llaüt i emportant-se'ls cap a la cova. Es va vore com el xic lluitava pegant-li cops amb l'esmolada fitora, però de res no li va aprofitar, ja que en menys d'un minut se'l va entrar pel badall i ja mai va tornar a eixir, quedà tan sols el llaüt fet trossos, surant per damunt l'aigua.

Es quedaria ben assossegat el terrible animalot després de menjar-se el pescador, perquè en alguns dies no va donar senyals de vida, però a la fi es va vore i els poderosos tentacles debatien d'aquí cap enllà sense trobar res que menjar, ja que la tragèdia del xic hi havia fet que tot el món pegara a fugir en una llegua a la redona.

D'aquesta forma, el polp, allargava tant com podia la pota més llarga que tenia sense trobar cap cosa que tirar-se a la boca.

Per aquells dies, un matí quan feia només un moment que hi havia eixit el sol, anava una xica de Sant Joan cap a Alacant, i en arribar per davant del ventorrillo va vore una cosa molt llarga que anava cap a ella i que, sense més, l'agarrava per la cintura i se l'emportava. Era el polp que hi havia allargat la pota per damunt de la Serra Grossa temptejant el que fóra per a calmar la desesperada fam.

Ella es va agarrar a la soca d'una olivera que allí prop hi havia i va començar a cridar.

El polp estirava d'ella i la xica s'agarrava amb totes les forces a l'arbre. Però es veia clarament que per fi seria l'animal qui guanyaria.

Un pastor que estava allí prop va començar a tirar-li pedres amb la fona perquè la soltara, un carreter que passava amb el seu carro, a pegar-li amb la tralla, mes ni les trallades del carreter ni les cantalades del pastor feien res al monstre i es veia com la xica, a poc a poc cedia, i prompte se l'enduria per a menjar-se-la en la cova.

Mes, de prompte, quan ja quasi estava soltant-se de la soca, va aparéixer la salvació en forma de dona. Era la ventorrillera, que veient el que passava, va anar lleugera al forn, i traient una de les coques que en aquell precís moment coïa, li la va arrimar al polp, que, a la calentor, va pegar una esparvorida i va soltar la presa. Però no va ser això sols l'extraordinari del cas, sinó que del moviment tan fort que va fer en sentir la calentor, la pedra de la cova va pegar un cloixit i es va obrir un portell que li va permetre fugir i anar-se'n ben lluny i no tornar més on li havien anat tan malament les coses.

ELS DOS GEPERUTS

Fa molts anys conten que hi havia al poble de Sant Joan dos geperuts, que un era molt humil i l'altre molt tafaer.

El primer es dedicava al noble ofici d'arremendar sabates, i l'altre era terratinent; però terratinent d'aquella manera, tenia quatre "rodalets" de terra donats a mitges que li permetien mantenir el "tipo" sense eixir-se'n un canto de duro de la més pobra condició de rendista. Però els quatre xavos que tenia els restregava pels morros, a tot el món, i presumia molt de gran saber i il·lustració, cosa que en realitat no tenia, sinó com es diu per aquí, molta terra en l'Havana i prou mala ombra, dos defectes que el convertien en un fantotxe.

Com és de suposar els santjoaners d'aquell temps gastaven poc en sabates, i allà em tens que el nostre amic sabater havia setmana que no treia quasi res per a menjar.

Un dia el primer geperut va rebre una carta d'uns parents que tenia per allà per terres de la Manxa que el convidaven a passar l'estiu amb la seua companyia; i com que ell, per la seua deformació i mig baldat que estava no podia treballar, tan flux d'ingressos s'encontrava, tres mesos sense preocupacions pel sustent diari era una proposició temptadora que sense pegar-li moltes voltes va acceptar. I allà me'l tens, el pobre geperut, amb el

recapte al coll, que enfilà el camí d'Albacete i amb bona dosi de paciència es decidí a fer el camí a peuet.

Va passar Monfort, Elda, Petrer, Villena; i allà per unes serres que hi ha vora a Almansa, a la segona nit de viatge, va decidir dormir en una cova molt gran que va vore allí prop del camí.

Es va fer un llit amb brossa que va replegar pels voltants, i enrollant-se amb la manta es va disposar a passar la nit.

Com que estava molt cansat prompte es va dormir, i tot feia suposar que passaria la nit d'un tiró dormint com un beneït. Quan devien ser les quatre de la matinada, de cop, es va sentir un so de pandereta i castanyoles que, acompanyades d'unes veus molt destemplades, el van despertar.

La cova s'havia poblat de llum i al seu voltant ballaven i cantaven lleugeres quatre bruixes que eren tot com una persona, però a la cara, al lloc de la boca, tenien un bec llarg com el d'una cigonya.

- Lunes, martes, miércoles, tres; jueves, viernes, sábado, seiscantaven, i de vegades, en l'estrany ball, pareixien amenaçar el geperut amb el bec, i aquest tot temorenc els va pregar:

- Per favor, amics o amigues, no en feu mal, que si us moleste aquí jo me'n vaig a l'instant, sóc un pobre caminant que s'ha refugiat aquí, creent que açò no tenia amo.

Però les bruixes no li feien gens de cas i seguien cantant i ballant la mateixa tirallonga: lunes, martes, miércoles, tres... De prompte es van tirar sobre ell i van començar a picar-li la gepa fins que li la van fer desaparèixer.

Així com van arribar a la cova les bruixes, de la mateixa forma se'n van anar i el nostre amic, el geperut, es va quedar tan feliç sense aquella horrible gepa que tant l'alletgia. I veent-se l'exgeperut tan llis d'esquena i ben plantat va desistir de viatjar a casa dels familiars i se'n va tornar tot gojós al poble.

LA SEQUERA, (TORRATS I AVELLANES)

El pare del pare del pare del meu pare que els castellans diuen el tatarabuelo i en valencià del bo, el rebesavi, deia ma mare que també en la família l'anomenaven així quan ella era xiqueta i que d'ell contaven així.

A l'horta d'Alacant hi ha hagut temporades en què plovia ben bé i les plantes estaven verdes i gojoses; però n'hi ha hagut, de temps, que no en queia una gota. En eixes sequeres, que la més llarga va ser per enllà quan la guerra dels caüfols, va durar catorze anys, i si sempre en altres més curtes hi havia gran escassetesa d'aigua, penseu què seria en aquesta tan llarga. La buscadisa era desesperant i ja a la fi sol es proveïen de dos pouets que, cosa extranya, estaven vora a la mar: el del "Cranc", que quan hi havia maror les ones arribaven fins a ell, i el del "Carnisser", que també vora la costera estava, així com a un tir de pedra de l'aigua.

Però encara que per a beure i guisar no els en faltava, als hortolans, puix el rebesavi li posava els arguenells a l'ase i en portava bons cànters; sí i molta per al matxo de llaurança, el dit ase i les ovelles i la resta del bestiar de la casa. Així que el rebesavi, que em pense li deien Manauel, va decidir fer un pou.

Tots els veïns li deien que estava boig, però al iaio Manuel allò que li passava era que somiava l'aigua. Ja no podia plantar res a la terra, i per tant, res collir; no li quedava herba amfalfa per al matxo romo i el ruc, se li havien acabat les garrofes, quasi la farina, i ell pensava que si fera un pou, mes que tinguera que ser ben fondo, trobaria aigua i allò seria la seua salvació. I es va posar a cavar com un descosit, ell cavava i un cunyat que tenia un poc infeliç, de nom Tomeu, treia la terra.

Va passar una mesada sense trobar aigua, però ell seguia cavant i el cunyat traent la terra. I va passar l'hivern i seguia cavant, i va arribar l'estiu, un estiu que ja ni les bacoreres feien bacoeres, i ell seguia cavant i el cunyat traent terra. I així com creixia el muntó de terra i el riure del veïns, el pou anava sent cada dia més fondo, sense que apareguera l'aigua; mes ell, cava que cava i cap avall. I va arribar la tardor, una tardor calorosa i trista amb unes olives xiquirritiniues i unes magranes que pareixien prunes; una tardor de persones flaques i animals esquàlids, en què al cunyat havien caigut les ales del barret i a Manuel només li quedava el "xaleco" sense menjar, ni tabac per a enrotllar un cigarret, però ell cava que cava, seguia cap avall: els veïns ja no tenien força per a riure., el cunyat no parlava, sa germana que era la dona de Manuel, resava sense parar a la Faç Divina –em pense- perquè ploquera una bona pluja, però tot seguia igual de sec, el cel igual de ras i al pou sense trobar aigua.

Els estornells van arribar a l'horta a milers, com tots els anys solien fer, i tot era pegar voltes i revoltes d'aquí cap enllà, però no trobaven res de res per a omplir el pap i havien d'anar molt amb l'ull obert perquè els famolencs hortolans, posaven per qualsevol lloc tota mena de llaços lligues i moltes trampes per a agafar-los.

Així veient les coses, les aus se'n van anar a altres paratges més propicis on poder hivernar amb menys dejunis fins que arribara l'hora d'anar-se'n cap a l'Àfrica. I tot en això, Manuel cava que cava, el cunyat traent la terra, i la dona resant fervorosament perquè

caiguera una bona pluja. Ni cas va ser que va arribar Tots Sants i la situació era com per a arrancar a córrer i no girar-se. Però, a Manauel, que era més cabut que el matxo romo, no hi havia forma humana de fer-li desistir i seguia foradant que ja no es sabia quantes brases en tenia de fondo el venturós pou, quan encara la terra seguia més seca que un os. Però, va passar que al dia següent, que no era altre que el de les animetes, Manauel, el cunyat i la dona, es van alçar molt matí per a anar a missa com era el costum d'antigament, i quan van tornar, només llevar-se la robeta nova i posar-se el "xaleco", Manauel se'n va baixar a fer pou: quan va arribar al fondo es va escopinnyar les mans, com de costum, i ja anava a pegar la primera aixeta, quan es va quedar parat perquè hi havia sentit unes veus.

- Ah redéu! –va dir amb tots els pèls eriçonats de por- si aquí baixestic jo soles, com és això que sent veus? –i va escoltar amb atenció.

- Torrat i avellanes, torrat i avellanes! – i ho va sentir xisclar amb tota claredat: I què era? Puix ni més ni menys que, facen-se vostés creus!, que estava a punt de foradar l'altra part del món i ja se sentien així de clarets els crits d'un venedor, d'un cacauer que passava per allí prop carregat amb la seua cistella.

Se'n va muntar tot acalorat i lleuger com un gat a contar al seu cunyat i a la seua muller açò que passava, i quan va arribar dalt, Beneït siga Déu i tos els sants! Es va trobar que estava caent una pluja de pare i molt senyor meu, el cunyat hi havia fet un morter d'allis que no el saltava un galgo, i la dona havia rostit uns capellans que tenien més rovell que la sènia del de Picó, i treia en aquest moment del foc unes coquetes a la paleta de farina de "sivà" sense llevar-li les llegastres perquè no s'havia de desperdiciar ni un bri de farina.

Aquella pluja va ser la primera d'una llarga època humida en què l'horta va donar saborosos i abundants fruits. Van passar molts anys, el pou es va reomplir; i per a gust i satisfacció dels amants de les coses certes i històriques va quedar a l'horta el record d'aquest vertader succeït que encara hui hi ha qui el conta.

L'OLIVERA DEL DE DIES

Hi ha oliveres a l'horta que, sap Déu els anys que fa que les van plantar. Diuen que els moros, i jo tan velles les veig, que pense que fins i tot n'hi ha que les van plantar els romans; no debades vora el tossal del de Picó, que els historiadors diuen "Tossal de Manises" i hui tothom, Lucentum, hi ha les roïnes d'una almàssera que fou propietat d'una germana del cònsol d'Elx que s'anomenava Àfrica.

Dic totes estes coses perquè l'arrendador del de Dies que era el tio Pepico, deia que ell tenia una olivera a la seua hisenda que almenys aniria pels dos mil anys. Molts anys són dos mil, però és el cas que s'havia de vore el monument d'arbre que era aquell, la soca no l'abraçaven entre sis homes, ocupava la capsada així com el lloc d'una era de batre i tenia vint-i-cinc braces d'altura.

Era una preciositat quan floria, pareixia una muntanya coberta de neu; després s'avivaven milions d'olivetes per la seua ramada però així com anaven fent-se grossetes se secaven i les deixava caure fins a quedar-se sense cap d'elles: així tota la vida.

El tio Pepico era poc amic d'arrancar arbres, però que em diga algú quin objecte tenia aquell gegant ocupant una tafulla de terra, rebent fem i llaurança, aigua del pantà i esporga any sí, any no, sols perquè fóra tan gran.

PERET

Conten que els casers d'una hisenda de la partida d'Orgeja tenien un xiquet molt llest i decidit que era l'admiració de tot el veïnat.

A Peret, que eixe era el nom del xiquet, li agradava molt recórrer els monts pròxims a sa casa, i amb la seua fona demostrava tenir gran punteria i acaçava o perseguia tota mena d'animals silvestres que aleshores abundaven molt als anomenats monts, el d'Orgeja i dels voltants.

Una vesprada li va pegar una certera pedrada a un rabosot i li va trencar la cama esquerra davantera, i seguint l'animal, corre que te corre per les serres, el cas és que se li va fer de nit i estava lluny de sa casa.

De sobte es va posar a fer gotetes i Peret buscant on resguardar-se se'n va entrar en una cova on mai hi havia estat.

De moment la cova li havia paregut un buit natural de la roca, però al poc d'estar allí es va adonar que era fonda i tenia l'aspecte de ser freqüentada per algunes persones. I picat per la curiositat, s'hi va endinsar en vore que del fons eixia una dèbil resplendor. Va anar fins allí i tot sorprés va vore que hi havia una porteta de fusta. La va obrir resolt, i des d'allí va vore una escaleta de pedra, així com

de vint escalons o més que baixava fins a una sala on hi havia una taula sobre la qual hi havia dotze plats amb el sopar posat.

Peret tenia fam, i pensant que allò devia ser el sopar d'una família va decidir menjar un poc, i perquè no es notara que ho havia tocat, va prendre un poquet de cada plat fins que es va quedar fart. D'aquesta forma, calmada la fam i cansat que estava, es va quedar dormint, assentat en una cadira.

Allò que Peret creia la casa d'una família va resultar ser l'amagatall d'una quadrilla de lladres i que a l'estona d'estar el xic dormint van arribar amb els sacs plens de coses que hi havien robat aquella nit, Déu sap on.

El capità, que era un gegant, i que de tan gran com era li deien "Set vares de dents", en vore Peret dormint a la cadira va dir amb una veuota que feia tremolar la cova:

- Qui és eixe mosquit que veig assentat a la meua taula?. Al que Peret, sempre tan decidit, va respondre estirant-se i restregant-se els ulls:

- No sóc mosquit, no, que sóc Peret.

En dos sancallades va baixar "Set vares de dents" i agarrant-lo del coll es va disposar a pegar-li dos apretons i matar-lo, però Peret que s'ho veia molt negre li va dir:

- Sí, tu aquí dins de la cova i davant dels teus homes eres molt valent. Però no ho series tant demà de matí a les deu dalt del mont Orgeja!

"Set vares de dents" hi havia sigut sempre molt amant de les apostes, que li donaven gran fama de forçut i valent.

- Aquí i on tu vulgues –va dir "Set vares de dents"–.

- Puix demà estaré allí per a demostrar-te dues coses abans de lluitar els dos, que tinc més força que tu i que et guanye a tirar pedra.

terra que va fer tremolar tot el mont Orgeja, i se'n va anar a la seua cova i no molestà jamai Peret.

Una vegada més l'astúcia havia guanyat a la força, però Peret que, mes que un xic molt jove, sabia calibrar els perills va decidir deixar les seues habilitats per a fer-se famós amb els de la seua classe i no va voler més qüestions amb "Set vares de dents" i altres de la mateixa condició.

MANOLICO NO VA A L'ESCOLA

A una hisenda al voltant d'Alacant, fa molts anys vivia una família que tenia un xiquet a qui deien Manolico; i com que son pare no volia que fóra un ignorant com ell, l'enviava a l'escola d'un mestre molt bo que hi havia aleshores a la capital.

Un matí que era l'últim del mes d'octubre, després de menjar-se una tassa de sopes va agarrar Manolico la bossa amb els llibres i se'n va anar a l'escola del mestre alacantí. Però és el cas que arribant a la porta del moll va vore una parada de melons on n'hi havia d'eixos tendrals de la pell fosca i arrugada que a ell agradaven molt.

Cal dir que la hisenda on vivia Manolico era de secà i no es collien melons, ni d'aigua ni d'olor; i com que aquell dia portava el quinzet que sa mare li havia donat per a pagar al mestre, va decidir comprar-se el meló més gros que hi havia a la parada i menjar-se'l a l'ombra d'una pila de sacs que allí mateix hi havia esperant un navili de Mallorca per a carregar-los.

Meló tan gran i dolç li va causar tal complaença que, amb la panxa plena i a l'ombra del saquerio, prompte es va quedar dormint com un tronc, i així, com que estava tan adormit i assossegat no es va adonar que dos mariners de la nau mallorquina se l'emportaren a bord i el van amagar a la bodega més fosca amb

la idea de vendre'l dues setmanes més tard al mercat d'Alger on havien de tocar port

Quan ja el vaixell va deixar les aigües del moll i es va endinsar a la mar oberta, Manolico es va despertar i, veient-se en una cambra fosca i mal olent i que no parava de menejar-se cap a tots els costats, va començar a plorar.

Els mariners van voler fer-lo callar, però en no aconseguir-ho i vore'l cada vegada més plorós, tenint por que el capità els descobrira, el van ficar dins d'una bóta i el van tirar a la mar.

El corrent del llevant era fort, i com que encara no estaven molt llarg de la costa, al cap de dues o tres hores el barril va anar a parar, espentat per les ones, a una platja d'enllà el Carabassí, prop de Santa Pola

Manolico dins del barril tot era pensar com s'ho apanyaria per a eixir-ne; i la veritat és que ho veia molt negre, tant com el seu voltant, menys el forat del tap, que per la llei de la gravetat i pel seu acurament romania a la part de dalt mentre estava a la mar i ara havia quedat de costat sobre l'arena de la platja i esta posició va ser la sort i la clau per a la seua salvació, puix va donar el cas que el gos d'un carrabiner que anava de ronda es va arrimar a dotorejar i com és molt natural, a fer-li la pixadeta; moment que va aprofitar Manolico per a traure el braç i agafar-se fermament a la cua del gos, un coniller molt polit.

El pobre gos en sentir-se agafat d'aquella manera va començar a fugir sense regirar-se i com que Manolico no soltava, el barril anava a tombollons darrere de l'espantat animal. Molt prop d'allí ja s'acabava la platja i començava el roquerar i en pegar la bóta amb la primera pedra li va saltar un cercle i totes les dogues es van escampar, i el xic va quedar alliberat.

Pensava Manolico que el carrabiner no devia estar massa lluny d'allí i va començar a córrer cap a la llima, no fóra que es pensara que ell era un contrabandista d'aquells que contava son pare, i

veient que quasi al capdamunt hi havia una llumeta, es va decidir anar fins a ella, convençut que seria una casa de llauradors on l'empararien.

La casa era la vivenda d'una hisendeta xiqueteta i pobra de secà on vivia un matrimoni vellet que no tenia fills.

Només va entrar la vella es va posar molt contenta i quan Manolico li va dir que era de molt lluny i que s'havia perdut, encara més; pensant que es quedaria amb ells per a sempre i podria ser el fillet que mai no havia tingut.

Van voler que Manolico menjara alguna cosa, però ell, que estava molt avergonyit i encara li durava la impressió d'estar dins del barril, no va voler menjar res. Així que, quan va passar una hora o poc més i els vellets se'n van anar a dormir, ell, que el van acomodar a la paller, va començar a sentir fam.

Quan la vella va retirar les sobres del sopar, va vore que en l'armari hi havia un plat amb llonganisses, i pensant que a la fornaleta quedarien algunes brases va agarrar un pessic de palla i va encendre foc, però com que la palla va fer bona cosa de fum abans de saltar la flama, els vells es van despertar i van acudir tot espantats a la cuina a vore què passava.

Manolico, en sentir-los anar cap allí es va posar les llonganisses mig rostides davall de la gorreta, i com el vell, que tenia males puces, li va pegar un calbot per estar jugant amb el foc, li va esclafar les llonganisses i va començar a caure-li el suc per la cara, com si fóra sang.

- Brut! –va dir la vella- mira que eres brut, ja l'has mort. No veus com li cauen la sang i els cervells? – i volent llevar-se el compromís de damunt, va dir tota mimosa a Manolico -Guapet, bonico, tu voldries anar-te'n amb els teus pares i els teus germanets?, no voldries tornar a la teua casa? No serà això per Alacant?

Manolico assentia amb el cap i la vella va seguir dient:

- Puix tu veus aquelles llumetes allà lluny? Són les llums d'Alacant. Tu deus ser lleugeret i arribaràs prompte, hala!, bonico, preciós, jo et done un xanglonet de raïm i un rotllet d'aiguardent i tu, rosegant, rosegant te'n vas a ta casa. Tu vés tot seguit sense parar i abans que isca el sol estaràs allí. Hala! vés-hi, fill. –i l'espentava lleument cap a fora.

Manolico va fer cas a la vella, i més després d'haver rebut el carxot del vell. Va anar tot seguit cap a les llumetes, i no a l'eixida del sol, però sí a mitjan matí era quan va arribar. Ell creia que li pegarien, però la seua arribada va ser una gran alegria per a tota la família, i després d'aquell dia, ja mai més va fer fugida a l'escola i sempre va ser molt obedient, veient el risc que va córrer en aquella aventura i com el volien els seus.

ELS XIQUETS I EL RAÏM

Abans de començar este conte s'ha de dir alguna cosa d'ell. Jo l'he sentit contar moltes vegades de xicotet, però la veritat és que de major ja no el recorde bé; i vulgues que no, a l'hora d'escriure'l, he hagut de meditar molt. És el cas que jo per als contes sóc prou escrupolós i no he volgut publicar-lo mai com a meu, però clar, tampoc incloure'l en esta selecció com a Rondalla Popular.

Per aquest motiu ha romàs molt de temps a la carpeta dels meus papers impublicables, perquè jo no en tire cap per roí que siga. Però ocorre que hi ha qui l'ha llegit i li ha paregut interessant, per esta circumstància m'he decidit a publicar-lo però no mai sense avisar el lector d'açò que acabe d'explicar i de canviar-li algunes cosetes amb què el vaig adornar al principi.

Diuen que hi havia una mallada de raïm vora el mont del de Picó, que era cosa de vore; tota de veremeta, parrell, forcallà i tots els altres raïms que tan bon vi feien per aquests terrenys. Però a més dels anomenats tenia entremig alguns ceps de valencí negre. El valencí negre ja sabeu que fa eixos raïms preciosos amb grans grossos i brillants tan saborosos i primerencs; i com que la dita mallà tenia molt bona vessant, pluja que feia, regó que rebia, i d'esta manera estaven els ceps allà a primers de l'agost que donava glòria vore'ls.

Que n'estava de bo el valenci negre i esclafidor! Tan dolç i sucós! Amb silenci menjaven els dos germanets allò que tant havien mirat en passar i no havien gosat tocar. Però quan més a gust estaven en el seu festí va aparéixer de sobte el *tio* Pere esgrimint el garrot d'ametler,

- Lladres! –va bramar al temps de llançar-los el bastó que, per sort no els va tocar.

Els dos germanets van pegar a fugir sense saber cap on i ho van fer en direcció al montet del de Picó, però malgrat que fugien com a centelles, sabien molt bé que el *tio* Pere els alcançaria; i en arribant al capdamunt del montet veient que la lluna passava molt propet aquella nit, d'un bot van saltar sobre ella, i el *tio* Pere, mes que ho va intentar, no va poder seguir-los i es va quedar baix fent-los senyes molt expressives amb el garrot.

Si us fixeu, en eixos dies clars que la lluna està en el ple, podreu vore en ella dos xiquets amb un raïm a la mà. Ells romanen allí esperant que un dia torne a passar tan propet del montet del de Picó com aquella nit que el *tio* Pere els va perseguir amb un garrot, per a baixar, i anar-se'n amb la seua mareta que estarà buscant-los.

EL REI I EL CARBONER

Diuen que una volta, quan el rei de l'Espanya anava caçant per eixos monts de Déu, acompanyat pels seus ministres i altres senyors importants, es va trobar amb un home que es dedicava a tallar llenya i fer carbó-

Vivia amb la seua família en una casunyeta no massa gran, que ell mateix s'havia construït.

- Bon dia tinga vosté, bon home.- li va dir.

- Bon dia tinguen vostés, senyors -va respondre el carboner.

- Com va la faena, es defén vosté amb això del carbó? -va preguntar el rei.

- "Pos" sí senyor, l'any passat vaig comptar totes les carboneres que havia venut en l'any i m'havia eixit un jornal d'un quinzet diari.

- I amb un quinzet diari pot viure vosté?

- Sí senyor.

- Això no pot ser.

- Com que no? I molt més, jo amb un quinzet diari visc, mantinc l'amic i l'"alemic", pose diners a rèdit i pague deutes endarrerits.

- Vaja bola, bon home; això no m'ho crec i ho haurà d'explicar vosté a mi. Jo sóc el rei i l'espere demà a les nou del matí al meu palau, i li assegure que si m'ha enganyat se'n recordarà de mi.

- Puix fins demà, senyor rei.

- Puix fins demà, senyor llenyater. I se'n va anar el rei i tots els acompanyants per on havien arribat.

A l'endemà ja estava a la porta del palau el llenyater quan eren les nou, i el rei, que li costava tants de diners de mantindre el seu palau, no podia comprendre que aquell home poguera pagar amb un quinzet tot allò que li havia dit. El va fer passar al palau i el rei li va dir:

- A vore, expliques vosté com és això que amb un quinzet pot mantindre tota eixa gent que em va dir ahir en el mont.

- "Pos" mire, senyor rei, jo per començar, no fume ni vaig a cap de taverna, i com veuria l'altre dia treballe descalç, no gaste espartenyas, hui me les he posades perquè no estaria bé anar a cal rei descalç. La meua dona és molt "apanyà", sap guisar molt bé, i cosir, tenim gallinetes que mengen del que troben, així que tenim ous i carn de ploma.

- Bé, bé, - va dir el rei ja impacient- però diga'm vosté com s'ho apanya per a mantenir tots eixos que en va dir ahir i qui són.

- Sí senyor, si senyor, no se sofoque vosté. Que li ho dic ara de seguida. Mire, com li vaig dir, mantinc l'amic, que és el gos. Mantinc l'"alelemic" que és la dona. Pose diners a rèdit que és criar els dos xiquets que tinc i que em mantindran, a mi, el dia de demà. I pague deutes endarrerits que és mantenir i acurar els meus pares que són vellets.

- Xe, senyor llenyater -va dir el rei tot satisfet- té vosté molta raó - i dirigint-se a un dels seus ministres li va dir:

- Que se li donen, a este home, mentre visca, tres quinzets diaris.

ELS ADVOCATS I L'INDIÀ

Joan tornava de l'illa de Cuba una vesprada de l'estiu de 1864, amb deu anys més que quan se n'havia anat cap allà, però amb una gran fortuna a la butxaca.

Com a home agraït que era, el primer que va fer va ser anar a pagar-li a la ventera els dos ous estrellats que li va fiar per a esmorzar el dia que va embarcar rumb a Amèrica.

La ventera li va fer una gran alegria en vore'l.

- Ai el meu amic, el meu bon amic Joan que ja torna de les Mèriques!

Joan en quatre paraules li va contar com li havia anat de bé, i els diners que portava i que n'havia guanyat en aquelles llunyanes terres.

Però quatre advocats que estaven de berenar en una cambra a part que tenia la venta, oint la conversa, van cridar la ventera i li van dir que per res del món prenguera un cèntim a aquell home perquè ells anaven a fer-la rica, ja que tota la fortuna que hi havia portat Joan d'Amèrica anava a ser per a ella; i clar, un poc prou, per a ells. Llavors, com que els diners tenen gran poder persuasiu per a quasi la totalitat de les persones, la ventera va dir a Joan que no li cobrava allí però que sí que ho faria al jutjat.

- Que passe a declarar el senyor Batiste Bacora, però Batiste no estava en la sala i el jutge va haver de repetir la crida.

- Que passe a declarar el senyor Batiste Bacora...

- Aquí estic- i en això que va arribar Batiste tot suós i fatiguetat i es va asseure al banquet.

- No sap vosté senyor Batiste que aquí s'ha de vindre a l'hora que se li mane?

- Sí senyor, i vosté dispense, però és que estava acabant de plantar una ereta de faves bullides i se m'ha fet un poquet tard.

- Ah, com que faves bullides! -va dir l'advocat-. Vosté, em pense que és un poc xaramita i més tonto que una rella; és que no comprén que les faves bullides no ixen, ni poden fer fruit? Senyor jutge, aquest home no serveix per a testimoni. No veu el que diu?

- Com que no servisc per a testimoni, eh? - va dir tot aplomat Batiste-. Li he dit açò de les faves bullides perquè sabia la seua resposta, senyor lletrat. És que no sap vosté que de la mateixa forma i manera que no poden germinar les faves bullides ni fer fruit, tampoc no serveixen per a lloca els ous estrellats. Hala!, prenguen el quinzet que ben pagats valien aleshores els dos ous, i menys matemàtiques de deu per deu per cent i per mil que tant són bacores de canto, i amb un quinzet van que es maten vostés i l'avariciosa de la ventera.

I d'aquesta manera l'amic Batiste Bacora, va salvar Joan que el deixaren, com diuen a Alacant "més net que l'escala del Casino". No sap qui té un bon amic, el tresor que posseïx.

HISTÒRIES D'UN CAÇADOR

I

Contava un caçador, molt caçador que un dia va anar a caçar de barraqueta, es va alçar de bon matí, de tan bon matí que quan arribà estava encara fosc com una gola de llop. En això que li entren ganes de fer de cos, s'apuntona i mentre així estava veu passar una llebre. “Una llebre, redéu, una llebre. una pedra, si tinguera una pedra.” Busca en la foscor, n'agafa una i la tira. Pam. I encara amb els pantalons mig posats corre a vore si li ha pegat i quina no seria “la meua sorpresa-conta- que en lloc d'una peça en tenia dues, perquè allò que jo creia pedra era un conill. En vore'ls els dos morts dic: Mare de Déu!, tot posant-me les mans al cap. Al lloc on s'havia parat un mussol i el vaig agafar també.”

II

Un amic li havia dit que es podien agafar ànecs amb cigrons, i passant per l'Albufereta se'n recorda, furga en la butxaca i troba un cigró. “Provarem” Llança el cigró i l'ànec, nyam.

Al dia següent torna disposat a fer una cacera que fera història. Llança el cigró i un ànec nyam. S'ha de dir que aquests animallets fan molt prompte la digestió i això ho sabia el nostre home, per aquest motiu va anar a caçar amb un sol cigró lligat amb un fil que es va lligar a la monyiqueta. Puix bé senyors, ja tenim que el primer ànec caga el cigró i un altre nyam, ja en tenia dos en ristre, i al poc, nyam, un altre, i nyam, i nyam, i nyam... i com qui no vol la cosa, trenta, quaranta, cinquanta, i l'home anava soltant cordeta, cent,... cent cinquanta... dos-cents. I ara acabe, ara acabaré tants en tenia que no podia comptar-los, "ja en devien haver prou de cinc-cents" quan un caçador que amagat estava entre les canyes dispara l'escopeta i ja em tens que els animals alcen el vol, i era de vore com tots en ristre anaven buscant els núvols i, amb els animallets, el caçador perquè no va tindre temps de tallar el fil que l'unia amb la presa i el nostre home, fent-se creus i volant només demanava que no es trencara la cordeta, i gràcies a la sort va vindre a trencar-se quan volaven ja prop de Tabarca i d'aquesta manera es va salvar el caçador més caçador que han vist els temps de tota l'horta.

OBRES DE L'AUTOR

SANT JOAN ANYS CINQUANTA

MEMÓRIA D'UN TEMPS A L'HORTA

ARCO

CUENTOS DE LA HUERTA

HISTÓRIES DE L'HORTA I

HISTÓRIES DE L'HORTA II

HISTÓRIES DE L'HORTA III

REINA Y DAMAS DE LAS FIESTAS DEL CRISTO

ELS ALCALDES DEL SEGLE XX

LOS PREGONES DE BENIMAGRELL 1992-2001
